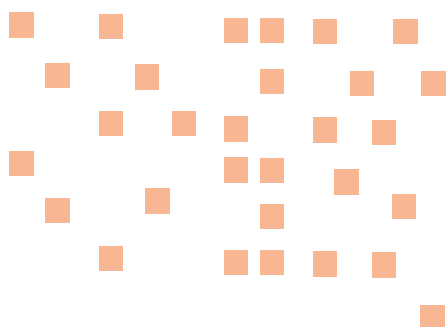

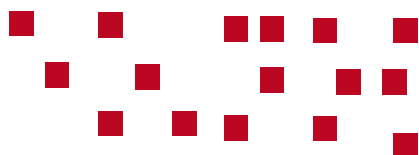
IRAN

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej w Iranie**

**DPU-WIKP-424/455/2026
29.07.2026**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Iranie.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

LUDNOŚĆ

Populacja Iranu liczy ponad 93 mln ludzi.^[1]

SKŁAD ETNICZNY

Iran jest bardzo zróżnicowanym krajem, zarówno pod względem kulturowym, jak i etnicznym. Persowie stanowią około 61% populacji tego kraju. Do innych istotnych grup mniejszościowych tego kraju należą: Azerowie (16%), Kurdowie (10%), Lurowie (6%), Arabowie (22%), Beludżowie (2%) i grupy tureckie (2%).^[2]

SKŁAD RELIGIJNY

Iran to kraj muzułmański, w którym szyici stanowią około 90% populacji. Sunnici oraz wyznawcy innych odłamów islamu stanowią około 9% społeczeństwa. Pozostały 1% mieszkańców Iranu obejmuje: około 300 tys. bahaitów, 300 tys. chrześcijan, 35 tys. zoroastrian, 20 tys. Żydów i 10 tys. mandejskich.^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Zgodnie z konstytucją z 1979 r. (modyfikowaną w 1989 r.) Iran jest republiką islamską, a nadrzędna rola w kierowaniu państwem zarezerwowana jest dla rahbara, czyli Przywódcy Rewolucji Islamskiej.^{[4][5]}

Wcześniej (przed rewolucją islamską, do której doszło w 1979 r.) Iran był monarchią konstytucyjną. Rządził nim szach Mohammad Reza Pahlawi. Między 1978 a 1979 r. w Iranie trwały niepokoje społeczne, które ostatecznie doprowadziły do rewolucji. W konsekwencji, w styczniu 1979 r. szach pod naciskiem opozycji opuścił Iran (zm. w 1980 r. na emigracji), przekazując władzę Radzie Regencyjnej. Przywódca opozycji muzułmańskiej – ajatollah Ruhollah Musawi Chomeini, utworzył Irańską Radę

¹ Wordometer, Iran Population, 2026, <https://www.worldometers.info/world-population/iran-population/>

² Al Jazeera, A simple visual guide to Iran and its people, 20.06.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/20/a-simple-visual-guide-to-iran-and-its-people>

³ Al Jazeera, A simple visual guide to Iran and its people, 20.06.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/20/a-simple-visual-guide-to-iran-and-its-people>

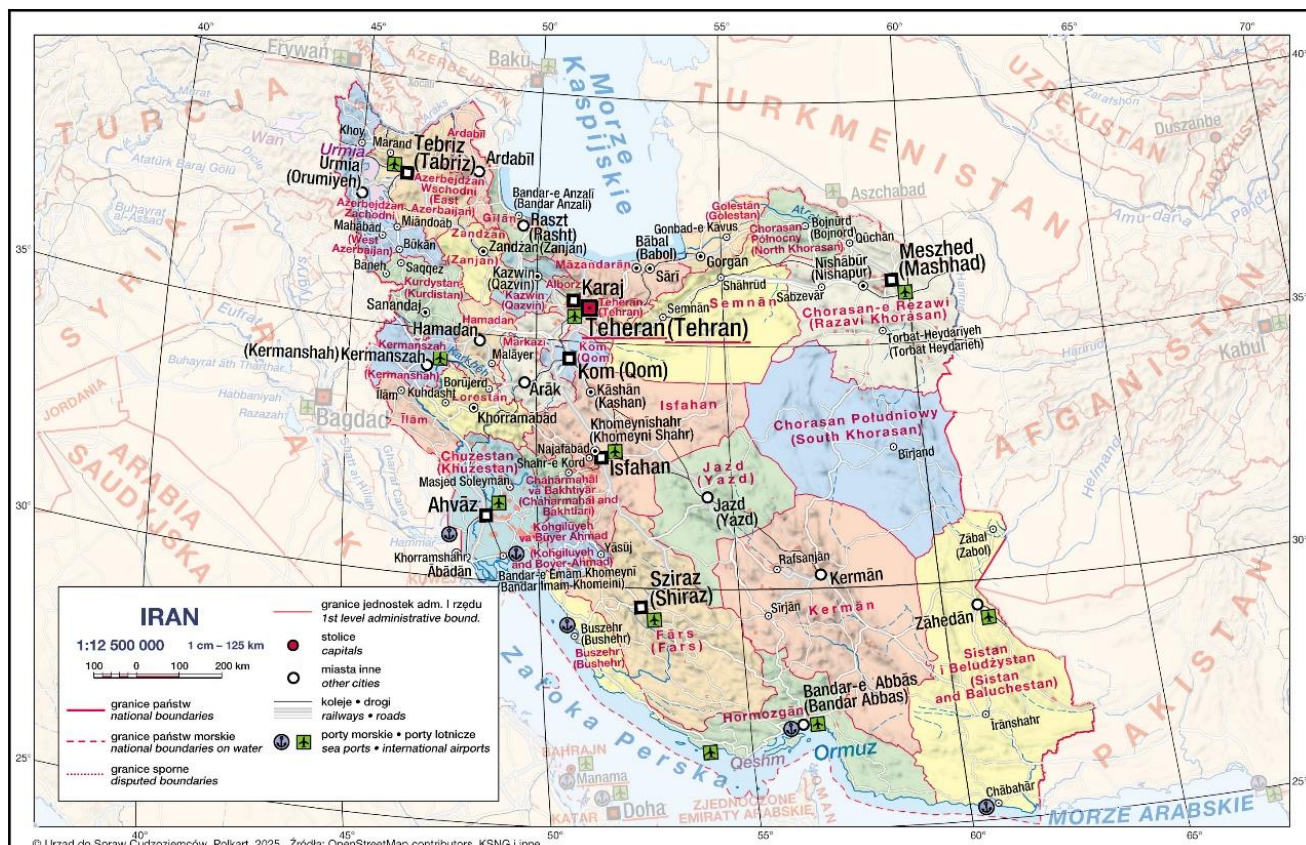
⁴ BBC News, Iran Country Profile, 24.01.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14541327>

⁵ Warsaw Institute, Irańska scena polityczna, 24.06.2021, <https://warsawinstitute.org/pl/iranska-scena-polityczna/>

Rewolucyjną, a po powrocie do kraju z emigracji we Francji, przejął władzę i stworzył Tymczasowy Rząd Rewolucyjny. 1 kwietnia 1979 r. proklamowano Islamską Republikę Iranu. Zgodnie z nową konstytucją z grudnia 1979 r. Iran stał się państwem opartym na zasadach islamu i prawie religijnym – szariacie.^{[6][7]}

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Iran podzielony jest na 31 prowincji (ostanów). Prowincje dzielą się na podprowincje (powiaty – pers. shahrestān), w ramach których wyodrębnia się gminy miejskie (pers. bakhsh) oraz gminy wiejskie (pers. dehestān).^[8]

Mapa. Podział administracyjny Iranu.

STRUKTURA WŁADZY

GŁOWA PAŃSTWA

Głową państwa i szefem rządu jest w Iranie prezydent, który jest wybierany w wyborach powszechnych. Jego kadencja trwa 4 lata.^[9]

⁶ PWN (Państwowe Wydawnictwo Naukowe), Iran. Historia, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Iran-Historia:4270155.html>

⁷ PAP (Polska Agencja Prasowa), Ekspersi: w Iranie przez lata sprzeciwu wobec władz wykłarowało się społeczeństwo obywatelskie, 10.04.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1559301%2Cekspersi-w-iranie-przez-lata-sprzeciwu-wobec-wladz-wyklarowalo-sie>

⁸ Wikipedia, Administrative divisions of Iran, https://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_Iran

⁹ PAP (Polska Agencja Prasowa), Iran, 2019, <https://www.pap.pl/kraje-swiata/iran.html>

Ostatnie wybory prezydenckie odbyły się w Iranie 28 czerwca 2024 r. (pierwsza tura) i 5 lipca 2024 r. (druga tura). Wygrał je **Masoud Pezeshkian** (kandydat niezależny), który zdobył 53,3% głosów. Wybory prezydenckie odbyły się przedterminowo ze względu na śmierć poprzedniego prezydenta Ebrahima Raisi w katastrofie helikoptera, do której doszło w maju 2024 r.^[10]

Kolejne wybory prezydenckie planowane są na 2028 r. (przyp. WIKP)

W praktyce prezydenci Iranu posiadają ograniczoną zdolność oddziaływania na politykę gospodarczą, strategię regionalną czy działania potężnych instytucji bezpieczeństwa. Wszelkie decyzje w coraz większym stopniu wyłaniają się z kręgów otaczających Najwyższego Przywódcę (patrz poniżej) oraz z instytucji i ośrodków, które funkcjonują w dużej mierze poza zasięgiem prezydenta i jego gabinetu.^[11]

NAJWYŻSZY PRZYWÓDCA ISLAMSKIEJ REPUBLIKI IRANU

Najwyższą władzę w Iranie sprawuje de facto przedstawiciel władz religijnych noszący tytuł **Najwyższego Przywódcy Islamskiej Republiki Iranu**, który jest wybierany przez 86-osobowe Zgromadzenie Ekspertów (w jego skład wchodzi duchowni islamscy wyłaniani na 8-letnią kadencję).^{[12][13]} Najwyższy Przywódca prowadzi Iranowi w sprawach politycznych, społecznych oraz gospodarczych.^[14]

Aktualnie funkcję Najwyższego Przywódcy Iranu pełni **Modżtaba Chamenei**. Objął on urząd 8 marca 2026 r. zastępując na tym stanowisku swojego ojca, Alego Chameneiego, który zginął pod koniec lutego 2026 r. w wyniku nalotów izraelsko-amerykańskich.^{[15][16]}

RZĄD I PREMIER

Prezydent pełni jednocześnie funkcję premiera. Rada Ministrów wybierana jest przez prezydenta. Najwyższy Przywódca posiada kontrolę nad nominacjami do niektórych ministerstw.^[17]

PARLAMENT I WYBORY PARLAMENTARNE

Władzę ustawodawczą w Iranie sprawuje jednoizbowy parlament o nazwie **Islamskie Zgromadzenie Konsultatywne**. Zasiada w nim 290 członków wybieranych w wyborach powszechnych na 4-letnią kadencję. Nad zgodnością uchwalonych przez parlament ustaw z zasadami islamu czuwa **Rada Strażników Konstytucji** złożona z 12 teologów

¹⁰ BBC News, Reformist Masoud Pezeshkian elected Iran's president, 06.07.2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cx824yl3ln4o>

¹¹ New Lines Magazine, The Limited Power of Iran's President, 09.03.2026, <https://newlinesmag.com/argument/the-limited-power-of-irans-president/>

¹² BBC News, Iran Country Profile, 24.01.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14541327>

¹³ PAP (Polska Agencja Prasowa), Iran, 2019, <https://www.pap.pl/kraje-swiata/iran.html>

¹⁴ NYU Law Global Lex, An Overview of the Iranian Legal System, https://www.nyulawglobal.org/globallex/iran_legal_system_research1.html#the-iranian-legal-system

¹⁵ TokFM, "Bardziej radykalny od swojego ojca". Kim jest nowy przywódca Iranu?

¹⁶ BBC News Polska, Kim jest Modżtaba Chamenei, nowy najwyższy przywódca Iranu?, 09.03.2026, <https://www.bbc.com/polska/articles/c98q2e910q7o>

¹⁷ PAP (Polska Agencja Prasowa), Iran, 2019, <https://www.pap.pl/kraje-swiata/iran.html>

i prawników. Ewentualne spory między parlamentem i Radą Strażników rozstrzyga 31-osobowa Rada Arbitrażowa, której werdykt jest ostateczny.^{[18][19]}

Ostatnie wybory do Islamskiego Zgromadzenia Konsultatywnego (pierwsza tura) odbyły się 1 marca 2024 r. (wybór na 245 mandatów), natomiast druga tura (na 45 pozostałych mandatów) 10 maja 2024 r.^[20] O miejsce w parlamencie ubiegało się ponad 15 tys. kandydatów,^[21] natomiast udział w wyborach wzięło jedynie 41% uprawnionych do głosowania. Tym samym osiągnięto najniższą frekwencję w historii.^[22]

Większość zwycięskich kandydatów jest uznawanych za konserwatywnych, zwolenników islamskiej rewolucji.^[23] 107 miejsc w Zgromadzeniu zdobyła Koalicyjna Rada Sił Islamskiej Rewolucji, 79 miejsc – Ludowy Sojusz Islamskiej Rewolucji, 45 miejsc – ugrupowanie Głos Narodu, 41 miejsc – kandydaci niezależni, 13 miejsc Rada Jedności.^[24]

Kolejne wybory parlamentarne w Iranie są przewidziane na 2028 r.^[25]

SYSTEM PRAWNY

Irański system prawny jest skonstruowany jako połączenie prawa religijnego (islamskiego) i prawa cywilnego, wzorującego się na francuskim systemie prawa cywilnego. Na przykład, podczas gdy prawo rodzinne i zasady regulujące kwestie dotyczące dziedziczenia wywodzą się głównie z prawa islamskiego, procedury cywilne, procedury prawa karnego i prawo handlowe są w większości inspirowane systemem prawa cywilnego.^[26]

KARA ŚMIERCI

Iran jest krajem, w którym jest orzekana oraz wykonywana kara śmierci. Najwyższy wymiar kary może zostać orzeczony nie tylko w przypadku najpoważniejszych przestępstw, takich jak np. morderstwo, ale także przestępstw gospodarczych, przestępstw związanych z narkotykami, itp. Amnesty International podkreśla, że obywatele Iranu są skazywani na śmierć za niejasno lub zbyt szeroko sformułowane czyny albo za działania, które w ogóle nie powinny być określane, jako przestępstwa.^[27] Kara śmierci grozi w przypadku szerokich i niejasno zdefiniowanych zarzutów, tj. „wrogość przeciwko Bogu” (*moharebeh*), „korupcja na ziemi” (*efsad-e fel-*

¹⁸ Al Jazeera, Polls close in Iran's delayed runoff parliamentary election, 11.09.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/09/iranians-head-polls-delayed-runoff-parliamentary-vote-200911072447463.html>

¹⁹ PAP (Polska Agencja Prasowa), Iran, 2019, <https://www.pap.pl/kraje-swiata/iran.html>

²⁰ Iran Primer, Election Results: Hardliners Gain, Turnout Low, 13.03.2024, <https://iranprimer.usip.org/blog/2024/mar/05/election-results-hardliners-gain-turnout-low>

²¹ Forsal, Wybory parlamentarne w Iranie. Najniższa frekwencja w historii?, 02.03.2024, <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/9446554,wybory-parlamentarne-w-iranie-najnizsza-frekwencja-w-historii.html>

²² BBC News, Iran elections: Record low turnout in polls as hardliners win, 04.03.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68467595>

²³ BBC News, Iran elections: Record low turnout in polls as hardliners win, 04.03.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68467595>

²⁴ Wikipedia, 2024 Iranian legislative election, https://en.wikipedia.org/wiki/2024_Iranian_legislative_election

²⁵ IPU Parline, Iran (Islamic Republic of), <https://data.ipu.org/parliament/IR/IR-LC01/election/IR-LC01-E20240301/>

²⁶ NYU Law Global Lex, An Overview of the Iranian Legal System, https://www.nyulawglobal.org/globalex/iran_legal_system_research1.html#the-iranian-legal-system

²⁷ Amnesty International, Death Sentences and Executions 2024 [ACT 50/8976/2025], 04.2025, <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2025/04/ACT5089762025ENGLISH.pdf>

arz) i „zbrojny bunt przeciwko państwu” (baghi), często w sprawach motywowanych politycznie.^{[28][29]} Najwyższy wymiar kary orzekany jest również wobec osób nieletnich.^[30]

W Iranie egzekucje są wykonywane arbitralnie, po rażąco niesprawiedliwych procesach przed sądami rewolucyjnymi. Sądy te działają pod wpływem organów bezpieczeństwa i wywiadu, a przy wydawaniu wyroków skazujących i wyroków śmierci rutynowo opierają się na „zeznaniach” wymuszonych torturami. Władze irańskie stosują karę śmierci w celu ukarania osób, które dopuściły się krytyki, lub były postrzegane jako krytykujące Islamską Republikę Iranu i jej polityczno-religijną ideologię. Było tak m.in. podczas powstania „Woman, Life, Freedom”, protestów które miały miejsce w Iranie pod koniec 2022 r. w związku ze śmiercią Mahsy Amini, Kurdynki aresztowanej za naruszenie obowiązkowego w kraju kodeksu ubioru.^{[31][32]} (por. opracowanie WIKP nr DPU-WIKP-424/574/2024 z 12.11.2024) Podobnie represje miały miejsce w trakcie protestów, które przetoczyły się przez Iran po 28 grudnia 2025 r. (patrz dalej).^[33]

W 2025 r. organizacje praw człowieka odnotowały w Iranie rekordową liczbę egzekucji (brak jest pełnych danych o liczbie wyroków), która wyniosła – według różnych źródeł – od 1 tys. do ponad 2,2 tys.^{[34][35]}

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED, w Iranie w wyniku różnego rodzaju incydentów związanych z naruszeniem bezpieczeństwa zginęły łącznie: w 2024 r. – 364 osoby (z różnych kategorii, w tym cywili), a od stycznia do 10 października 2025 r. – 682 osoby. Według ACLED, większość ww. ofiar (521 z 1046) stanowiły osoby zabite w wyniku ataków ze strony armii Izraela.^[36] Inne źródła wskazują jednak, że w samych atakach Izraela w czerwcu 2025 r. zginęło co najmniej 1 190 osób.^[37]

²⁸ Amnesty International, Iran: UN member states must urgently press authorities to halt executions after horrifying increase, 16.10.2025, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/10/iran-un-member-states-must-urgently-press-authorities-to-halt-executions-after-horrifying-increase/>

²⁹ Amnesty International, Iran: Over 1,000 people executed as authorities step up horrifying assault on right to life, 26.09.2025, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/09/iran-over-1000-people-executed-as-authorities-step-up-horrifying-assault-on-right-to-life/>

³⁰ PolsatNews.pl, Nieletni straceni w Iranie. "Karę śmierci wykonano łamiąc międzynarodowe prawo", 30.04.2019, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-04-30/dwaj-nastolatki-straceni-w-iranie-o-tym-ze-czeka-ich-smierc-dowiedzieli-sie-przed-egzekucja/>

³¹ The Straits Times, Iran executed at least 1,500 people in 2025, a 35-year record: Rights group, 01.01.2026, <https://www.straitstimes.com/world/middle-east/iran-executed-at-least-1500-people-in-2025-a-35-year-record-rights-group>

³² Amnesty International, Death Sentences and Executions 2024 [ACT 50/8976/2025], 04.2025, <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2025/04/ACT5089762025ENGLISH.pdf>

³³ Iran International, Iran carried out at least 52 executions during protests, rights group says, 16.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601163543>

³⁴ Death Penalty Information Centre, Iran Hits 1000 Execution Mark, Highest Total in Three Decades, 25.09.2025, <https://deathpenaltyinfo.org/iran-hits-1000-execution-mark-highest-total-in-three-decades>

³⁵ NCRI (National Council of Resistance of Iran), Iran: More than 2,200 Executions in 2025 in 97 cities, An Unprecedented High in Khamenei's 37-Year Criminal Rule, 31.12.2025, <https://www.ncr-iran.org/en/news/human-rights/stop-executions-in-iran/iran-marks-more-than-2200-executions-in-2025-unprecedented-high-in-khameneis-37-year-criminal-rule/>

³⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³⁷ HRANA, Twelve Days Under Fire: A Comprehensive Report on the Iran-Israel War, 28.06.2025, <https://www.en-hrana.org/twelve-days-under-fire-a-comprehensive-report-on-the-iran-israel-war/>

Liczba ofiar śmiertelnych znacznie wzrosła w 2026 r. Według ACLED, od początku 2026 r. do 23 maja 2026 r. w Iranie śmierć poniosło ponad 29 tys. osób, z czego zdecydowana większość (ponad 27 tys.) w styczniu w trakcie protestów ulicznych oraz w wyniku interwencji władz w związku z ww. protestami. W kolejnych miesiącach 2026 r. liczba ofiar śmiertelnych zdecydowanie zmalała, ale nadal utrzymywała się na stosunkowo wysokim poziomie. W lutym 2026 r. ACLED odnotował 599 ofiar śmiertelnych w Iranie, w marcu 845, w kwietniu 165. W maju liczba ofiar śmiertelnych zmalała już do 32.^[38] Z kolei irańskie Ministerstwo Zdrowia utrzymuje, że od wiosny 2026 r. w atakach USA i Izraela zginęło w sumie około 3,5 tys. osób, a 26 tys. zostało rannych.^[39]

W okresie od lutego do maja 2026 r., większość ofiar śmiertelnych (ok. 1500 z 1641 wszystkich odnotowanych przez ACLED ofiar śmiertelnych) w Iranie spowodowana była atakami lotniczymi/dronowymi/rakietowymi dokonywanymi przez armie: Stanów Zjednoczonych Ameryki (USA) oraz Izraela,^[40] które 28 lutego 2026 r. rozpoczęły atak na Iran w ramach operacji: „Epic Fury” (USA) / „Roaring Lion” (Izrael).^[41]

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

KRAJOWE SIŁY ZBROJNE

Iran, jest uważany za regionalną potęgę wojskową. Siły bojowe tego kraju obejmują: **Armię Islamskiej Republiki Iranu (Artesh), Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej (Sepah / ang. IRGC – Islamic Revolutionary Guard Corps) oraz Dowództwo Organów Ścigania (LEC).**^{[42][43][44]}

Artesh składa się z armii, marynarki wojennej oraz sił powietrznych, które są odpowiedzialne za obronę granic Iranu i utrzymanie porządku wewnętrznego.^[45] Według ogólnodostępnych źródeł informacji, Islamska Republika Iranu ma pod bronią około 600 tysięcy żołnierzy należących do różnych rodzajów sił zbrojnych w tym

³⁸ Dane liczbowe pochodzą z ACLED, zaś informacja o rozpoczęciu operacji armii USA i Izraela pochodzi z ICT (International Institute for Counter-Terrorism), Operations “Epic Fury” & “Roaring Lion”, 18.03.2026, <https://ict.org.il/operations-epic-fury-roaring-lion/>

³⁹ PAP (Polska Agencja Prasowa), 100 dni wojny na Bliskim Wschodzie. Kalendarium najważniejszych wydarzeń, 07.06.2026, <https://www.pap.pl/aktualnosci/100-dni-wojny-na-bliskim-wschodzie-kalendarium-najwazniejszych-wydarzen>

⁴⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Aggregated data on Middle East, aktualizacja z 23.05.2026, <https://acleddata.com/aggregated/aggregated-data-middle-east>

⁴¹ Dane liczbowe pochodzą z ACLED, zaś informacja o rozpoczęciu operacji armii USA i Izraela pochodzi z ICT (International Institute for Counter-Terrorism), Operations “Epic Fury” & “Roaring Lion”, 18.03.2026, <https://ict.org.il/operations-epic-fury-roaring-lion/>

⁴² War Power Iran, Regional Defence Review 2026, <https://www.warpoweriran.com/>

⁴³ Strauss Centre for International Security and Law, Strait of Hormuz – Iranian Military, <https://www.strausscenter.org/strait-of-hormuz-iranian-military/>

⁴⁴ ISW (Institute for the Study of War), Explainer: the Iranian Armed Forces, 17.06.2025, <https://understandingwar.org/research/middle-east/explainer-the-iranian-armed-forces/>

⁴⁵ Strauss Centre for International Security and Law, Strait of Hormuz – Iranian Military, <https://www.strausscenter.org/strait-of-hormuz-iranian-military/>

około 400 tysięcy członków regularnych sił zbrojnych (350 tysięcy sił lądowych; 18 tysięcy marynarki wojennej; 40 tysięcy sił obrony powietrznej).^{[46][47][48]}

Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej został założony, jako równoległa armia do Artesh, wkrótce po rewolucji islamskiej przez pierwszego najwyższego przywódcę Republiki Islamskiej – Rouhollaha Chomeini'ego. IRGC funkcjonował jako głęboko ideologiczna straż, która zapewniała duchownym utrzymanie kontroli nad rodzącym się reżimem.^[49] Korpus Strażników liczy około 150–190 tys. osób (100–150 tys. sił lądowych; 20 tys. marynarki wojennej; 15 tys. sił powietrzno-kosmicznych; do 21 tys. sił Quds^{[50][51]}).^{[52][53][54]} Niektórzy analitycy uważają, że w praktyce liczba członków Korpusu Strażników jest znacznie wyższa.^[55]

Siły Quds to gałąź Korpusu Strażników, której zadaniem są operacje zewnętrzne – poza Iranem. Podstawowym zadaniem tych sił oraz ich największym sukcesem było sponsorowanie, szkolenie i nadzorowanie grup paramilitarnych na Bliskim Wschodzie. Siły Quds odegrały aktywną rolę w zapewnianiu szkoleń i broni grupom ekstremistycznym, w tym irackim powstańcom, libańskiemu Hezbollahowi i innym. Dowódcą grupy był generał Qassem Soleimani, który nadzorował powstanie sił przeciwko siłom USA i koalicji w Iraku.^{[56][57]}

IRGC dowodzi również milicją **Sazman-e Basij-e Mostaz'afin (Związkiem Mobilizacji Uciemiężonych)** w skrócie zwany **Basidż/Basij**^[58], ochotniczą siłą paramilitarną całkowicie mu oddaną, która często jest używana do pacyfikowania antyrządowych protestów.^[59] Członkowie Basidż pochodzą często z prowincji, z religijnych środowisk^[60] i są bezwzględnie lojalni wobec Najwyższego Przywódcy. Są także poddawani ciężkiej indoktrynacji, w tym wstępnemu szkoleniu wojskowemu i ideologicznemu, które trwa 45 dni. W skład Basidż wchodzi uzbrojone brygady,

⁴⁶ Działająca w ramach Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej (IRGC) siła pomocnicza posiadająca wiele obowiązków, zwłaszcza dot. bezpieczeństwa wewnętrznego, egzekwowania prawa, ochrony szczególnych wydarzeń religijnych lub politycznych oraz kontroli moralności. Basij ma oddziały w praktycznie każdym mieście i miasteczku w Iranie. – The Iranian Primer, The Basij Resistance Force, 06.10.2010, <https://iranprimer.usip.org/resource/basij-resistance-force>

⁴⁷ Dziennik.pl, Siły zbrojne Iranu. Jakie możliwości ma armia tego kraju?, 15.04.2024, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/9487884,sily-zbrojne-iranu-jakie-mozliwosci-ma-armia-tego-kraju.html>

⁴⁸ Global Fire Power, Iran, 2024, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=iran

⁴⁹ ISW (Institute for the Study of War), Explainer: the Iranian Armed Forces, 17.06.2025, <https://understandingwar.org/research/middle-east/explainer-the-iranian-armed-forces/>

⁵⁰ NBC News, What is Iran's secretive Quds Force?, 03.01.2020, <https://www.nbcnews.com/news/world/who-are-iran-s-secretive-quds-forces-n1110156>

⁵¹ Siły Quds, to zorganizowane wkrótce po rewolucji irańskiej (1978–79) elitarne, tajne skrzydło irańskiego Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej (IRGC), odpowiedzialne głównie za jego operacje zagraniczne. Britannica, Quds Force, <https://www.britannica.com/topic/Quds-Force>

⁵² Działająca w ramach Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej (IRGC) siła pomocnicza posiadająca wiele obowiązków, zwłaszcza dot. bezpieczeństwa wewnętrznego, egzekwowania prawa, ochrony szczególnych wydarzeń religijnych lub politycznych oraz kontroli moralności. Basij ma oddziały w praktycznie każdym mieście i miasteczku w Iranie. – The Iranian Primer, The Basij Resistance Force, 06.10.2010, <https://iranprimer.usip.org/resource/basij-resistance-force>

⁵³ Dziennik.pl, Siły zbrojne Iranu. Jakie możliwości ma armia tego kraju?, 15.04.2024, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/9487884,sily-zbrojne-iranu-jakie-mozliwosci-ma-armia-tego-kraju.html>

⁵⁴ Global Fire Power, Iran, 2024, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=iran

⁵⁵ Sky News, What are Iran's military capabilities - and how much of a threat is it?, 15.06.2025, <https://news.sky.com/story/what-are-irans-military-capabilities-and-where-could-it-strike-13115958>

⁵⁶ NBC News, What is Iran's secretive Quds Force?, 03.01.2020, <https://www.nbcnews.com/news/world/who-are-iran-s-secretive-quds-forces-n1110156>

⁵⁷ United Against Nuclear Iran, The Quds Force, <https://www.unitedagainstanucleariran.com/report/quds-force>

⁵⁸ Basidż został ustanowiony przez ajatollaha Ruhollaha Chomeiniego wkrótce po rewolucji islamskiej w 1979 r., aby zislamizować irańskie społeczeństwo i walczyć z wrogami od wewnątrz. ABC, What we know about the Basij, the paramilitary volunteer group cracking down on protesters in Iran, 13.10.2022, <https://www.abc.net.au/news/2022-10-13/what-we-know-about-the-basij-in-iran/101534184>

⁵⁹ Sky News, What are Iran's military capabilities - and how much of a threat is it?, 15.06.2025, <https://news.sky.com/story/what-are-irans-military-capabilities-and-where-could-it-strike-13115958>

⁶⁰ OKO.press, Tytoń, Kurdystan, islam, rewolucja. Wszystkie protesty Iranu, 29.01.2023, <https://oko.press/tyton-kurdystan-islam-rewolucja-wszystkie-protesty-iranu>

policja „antyzamieszkowa” i rozległa sieć informatorów.^[61] Szacuje się, że liczba pełnoetatowych, mundurowych i aktywnych członków formacji wynosi 90 tys., z kolejnymi 300 tys. rezerwistów i około 1 mln osób, które można zmobilizować, gdy zajdzie taka konieczność.^{[62][63][64]} Analitycy twierdzą jednak, że wolontariusze Basidż mogą liczyć nawet ponad 13 mln osób.^{[65][66][67][68]}

Basidż ma kilka oddziałów i trzy główne skrzydła zbrojne. Zadaniem **Brygad Ashoura** oraz **Al-Zahra** jest „obrona dzielnic w nagłych wypadkach”. **Brygady imama Hosseina** składają się z weteranów wojennych Basidż, którzy ściśle współpracują z siłami lądowymi IRGC. Tymczasem **Brygady imama Alego** zajmują się zagrożeniami bezpieczeństwa.^[69]

Dowództwo Organów Ścigania (LEC) jest irańską służbą bezpieczeństwa wewnętrznego i egzekwowania prawa. Jego główną misją jest prowadzenie zwykłych działań policyjnych i zapewnienie stabilności reżimu. LEC ma wiele podległych jednostek, takich jak straż graniczna oraz policja prewencyjna i operacyjna, która kontroluje egzekwowanie prawa w całym kraju. LEC nadzoruje również jednostki specjalne, które są wysoko wyszkoloną w tłumieniu zamieszek siłą, rozmieszczaną, gdy zwykła policja nie może powstrzymać niepokoju cywilnego.^[70]

RELACJE IRANU Z IZRAELEM I USA

Relacje Iranu i Izraela, które zaczęły się psuć po obaleniu szacha w 1979 r., przechodziły od tego czasu kolejne fazy eskalacji, prowadząc do wielu napięć, także o charakterze zbrojnym.^[71] W ostatnich latach do zaostrzenia wzajemnych relacji pomiędzy tymi krajami doszło pod koniec 2023 r., co miało związek z atakiem terrorystycznym Hamasu na Izrael (7 października 2023 r.) oraz rozpoczęciem wojny z Hamasem w Strefie Gazy. Izrael oskarżył Iran o wsparcie i inspirowanie działań Hamasu.^[72]

Wojna dwunastodniowa – Operacja „Rising Lion”. W nocy z 12 na 13 czerwca 2025 r. izraelskie lotnictwo rozpoczęło operację „Rising Lion”, uzasadniając ją gwałtownym wzrostem produkcji przez Iran wzbogaconego uranu, który według izraelskiego wywiadu pozwalał Iranowi w krótkim czasie wytworzyć od dziewięciu do piętnastu

⁶¹ ABC, What we know about the Basij, the paramilitary volunteer group cracking down on protesters in Iran, 13.10.2022, <https://www.abc.net.au/news/2022-10-13/what-we-know-about-the-basij-in-iran/101534184>

⁶² Dziennik.pl, Siły zbrojne Iranu. Jakie możliwości ma armia tego kraju?, 15.04.2024, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/9487884,sily-zbrojne-iranu-jakie-mozliwosci-ma-armia-tego-kraju.html>

⁶³ Global Fire Power, Iran, 2024, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=iran

⁶⁴ United States Institute of Peace, Iran Primer, The Basij Resistance Force, 06.10.2010, <https://iranprimer.usip.org/resource/basij-resistance-force>

⁶⁵ United States Institute of Peace, Iran Primer, The Basij Resistance Force, 06.10.2010, <https://iranprimer.usip.org/resource/basij-resistance-force>

⁶⁶ Sky News, What are Iran's military capabilities - and how much of a threat is it?, 15.06.2025, <https://news.sky.com/story/what-are-irans-military-capabilities-and-where-could-it-strike-13115958>

⁶⁷ OKO.press, Tytoń, Kurdystan, islam, rewolucja. Wszystkie protesty Iranu, 29.01.2023, <https://oko.press/tyton-kurdystan-islam-rewolucja-wszystkie-protesty-iranu>

⁶⁸ RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Iran's Basij Force -- The Mainstay Of Domestic Security, 07.12.2008, https://www.rferl.org/a/Irans_Basij_Force_Mainstay_Of_Domestic_Security/1357081.html

⁶⁹ United States Institute of Peace, Iran Primer, The Basij Resistance Force, 06.10.2010, <https://iranprimer.usip.org/resource/basij-resistance-force>

⁷⁰ ISW (Institute for the Study of War), Explainer: the Iranian Armed Forces, 17.06.2025, <https://understandingwar.org/research/middle-east/explainer-the-iranian-armed-forces/>

⁷¹ Arab News, Timeline of tensions and hostilities between Israel and Iran, 15.06.2025, <https://www.arabnews.com/node/2604551/middle-east>

⁷² Onet Wiadomości, Dlaczego Iran i Izrael są zaprzysięgłymi wrogami? Wyjaśniamy historię konfliktu, 16.04.2024, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/o-co-chodzi-w-konflikcie-iran-i-izrael-wyjasniamy-historie-konfliktu/4kb7pjf>

bomb atomowych oraz rozwijać program rakiet balistycznych. W ramach operacji Izrael uderzył w ośrodki nuklearne w Natanz, Isfahanie i Fordo, bazy wojskowe, infrastrukturę krytyczną oraz obiekty związane z irańskimi siłami zbrojnymi. W kolejnych dniach ataki objęły 27 z 31 prowincji Iranu.^{[73][74][75][76][77][78][79][80]} (patrz mapa: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/iran-update-special-edition-israeli-strikes-iran-june-13-2025>).

Do ww. działań 22 czerwca 2025 r. dołączyły USA, bombardując kluczowe instalacje nuklearne w Fordo, Natanz i ośrodek badawczy w Isfahanie, co doprowadziło do irańskiego odwetu na amerykańskie bazy w Katarze i Iraku. Następnego dnia prezydent USA Donald Trump ogłosił zawieszenie broni między Iranem a Izraelem, kończące dwunastodniowy konflikt.^{[81][82]}

W wyniku działań wojennych zniszczono ponad 120 irańskich wyrzutni rakiet balistycznych, uszkodzono podziemne instalacje w Natanz. Izrael ocenił, że wyeliminował połowę irańskich wyrzutni oraz 35–45% zapasów rakiet. Zginęło wielu irańskich wojskowych, w tym jedenastu naukowców nuklearnych i dowódcy IRGC.^{[83][84][85][86][87][88][89]}

Operacja USA „Epic fury” i Izraela „Roaring Lion” – wojna 2026 r. 28 lutego 2026 r. Izrael i Stany Zjednoczone rozpoczęły kolejny atak na Iran. Zbombardowano ok. 500-900 celów (według różnych źródeł) na terenie całego kraju. Pierwsze uderzenie wyeliminowało kluczową postać irańskiego systemu władzy – Najwyższego Przywódcę Alego Chameneiego – co wywołało falę irańskich działań odwetowych,

⁷³ Rzeczpospolita, Atak Izraela na Iran. Polscy ministrowie uspokajają i zapewniają o gotowości do działań, 13.06.2025, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art42525161-atak-izraela-na-iran-polscy-ministrowie-uspokajaja-i-zapewniaja-o-gotowosci-do-dzialan>

⁷⁴ Konflikty.pl, „Naród jak Lwica”: Izrael zaatakował cele w Iranie, zabił głównych irańskich generałów, 13.06.2025, <https://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/narod-jak-lwica-izrael-iran-salami-bagheri/>

⁷⁵ Al Jazeera, The real reason Israel attacked Iran, 15.06.2025, <https://www.aljazeera.com/opinions/2025/6/15/the-real-reason-israel-attacked-iran>

⁷⁶ BBC News, What we know about the Iran-Israel ceasefire, 24.06.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/czjk3kxr3zno>

⁷⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Q&A | Twelve days that shook the region: Inside the Iran-Israel war, <https://acleddata.com/qa/qa-twelve-days-shook-region-inside-iran-israel-war>

⁷⁸ Portal Obronny, Izraelski majstersztyk. Jak dokonano operacji „Rising Lion”? [ANALIZA], 13.06.2025, <https://portalobronny.se.pl/polityka-obronna/izraelski-majstersztyk-jak-dokonano-operacji-rising-lion-analiza-aa-gGTP-Rbz3-chWc.html>

⁷⁹ ISW (Institute for the Study of War), Iran Update Special Report, June 14, 2025, Morning Edition, 14.06.2025, <https://www.understandingwar.org/backgrounder/iran-update-special-report-june-14-2025-morning-edition>

⁸⁰ HRANA, Twelve Days Under Fire: A Comprehensive Report on the Iran-Israel War, 28.06.2025, <https://www.en-hrana.org/twelve-days-under-fire-a-comprehensive-report-on-the-iran-israel-war/>

⁸¹ AP News, Iranian missile barrage strikes Israel after deadline Trump announced for ceasefire passes, 01.07.2025, <https://apnews.com/article/israel-iran-war-nuclear-trump-bomber-news-06-23-2025-9e78510c88ccc5e262341f41550609c5>

⁸² Wiadomości Dziennik.pl, Kto kłamie w sprawie rozejmu? Iran zaprzecza doniesieniom Izraela o atakach, 24.06.2025, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/9827077,rozejm-nie-przetrwal-nawet-godziny-iran-i-izrael-wrocily-do-wojny.html>

⁸³ HRANA, Twelve Days Under Fire: A Comprehensive Report on the Iran-Israel War, 28.06.2025, <https://www.en-hrana.org/twelve-days-under-fire-a-comprehensive-report-on-the-iran-israel-war/>

⁸⁴ ISW (Institute for the Study of War), Iran Update Special Report, June 17, 2025, Evening Edition, 18.06.2025, <https://www.understandingwar.org/backgrounder/iran-update-special-report-june-17-2025-evening-edition>

⁸⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Q&A | Twelve days that shook the region: Inside the Iran-Israel war, <https://acleddata.com/qa/qa-twelve-days-shook-region-inside-iran-israel-war>

⁸⁶ The Times of Israel, IDF reveals that it killed six top Iranian military commanders and nine nuclear scientists, 13.06.2025, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-reveals-that-it-killed-six-top-iranian-military-commanders-and-nine-nuclear-scientists/

⁸⁷ Polityka, Atak Izraela w Katarze miał być demonstracją siły. Skończyło się porażką na wielu płaszczyznach, 14.09.2025, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2314785,1,atak-izraela-w-katarze-mial-byc-demonstracja-sily-skonczylo-sie-porazka-na-wielu-plaszczynach.read>

⁸⁸ OSW (Ośrodek Studiów Wschodnich), Atak Izraela na Iran – koniec wojny zastępczej, początek bezpośredniej, 17.06.2025, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2025-06-17/atak-izraela-na-iran-koniec-wojny-zastepczej-poczatek-bezposredniej>

⁸⁹ The Jerusalem Post, Is head of the IRGC's elite Quds Force Esmail Qaani still alive in Iran?, 25.06.2025, <https://www.jpost.com/middle-east/iran-news/article-858988>

obejmujących setki pocisków balistycznych i tysiące dronów wystrzelonych w kierunku celów na całym Bliskim Wschodzie.^{[90][91][92][93]}

Ataki USA i Izraela były wymierzone w irańskie pociski i systemy obrony powietrznej, inną infrastrukturę wojskową oraz kierownictwo państwowe. Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez urzędników amerykańskich i izraelskich, moment rozpoczęcia operacji był częściowo powiązany z możliwością namierzenia Najwyższego Przywódcy Iranu, Alego Chameneiego, zanim zdołałby ukryć się w bezpiecznym miejscu. Chamenei został zabity w pierwszej fali uderzeń 28 lutego 2026 r., podobnie jak dziesiątki innych wysokich rangą irańskich urzędników.^[94]

Tymczasem irańskie odwetowe ataki raketowe i dronowe wciągnęły w konflikt cały region. Irańskie uderzenia były wymierzone w ambasady USA oraz instalacje wojskowe w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Arabii Saudyjskiej, Katarze, Kuwejcie, Bahrajnie, Iraku, Omanie i Jordanii. Siły NATO zestrzeliły irańskie drony i pociski także w pobliżu bazy Incirlik w Turcji.^[95]

Irańskie ataki były również skierowane w infrastrukturę naftową w regionie, w tym w statki przepływające przez cieśninę Ormuz, przez którą transportowanych jest 20% światowych dostaw ropy, a także w ośrodki handlowe w państwach sąsiednich wspierających działania militarne Stanów Zjednoczonych.^[96]

W marcu cieśnina Ormuz coraz wyraźniej stawała się centralnym punktem wojny, zwłaszcza gdy inne państwa wahały się przed zaangażowaniem w działania mające zapewnić bezpieczną żeglugę. 21 marca prezydent Donald Trump zagroził uderzeniem w cywilną infrastrukturę energetyczną Iranu, jeśli Teheran nie zgodzi się na niezakłócony przepływ statków przez cieśninę Ormuz.^[97]

5 maja 2026 r. USA ogłosiło zakończenie działań wojskowych w ramach operacji „Epicka Furia”. Amerykanie zobowiązali się do eskortowania pływających przesmykiem statków, w ramach tzw. Projektu Wolność.^[98] Szef Dowództwa Centralnego USA admirał Brad Cooper przedstawił bilans operacji „Epicka Furia”, zgodnie z którym wzięło w niej udział ponad 50 tysięcy amerykańskich żołnierzy, 200 myśliwców i bombowców oraz dwa lotniskowce. Podczas operacji zaatakowano blisko 2 tys. celów w Iranie. W atakach odwetowych Iran wystrzelił ponad 500 pocisków balistycznych i 2 tys. dronów.^[99]

⁹⁰ Britannica, 2026 Iran War, <https://www.britannica.com/event/2026-iran-war>

⁹¹ Centrum Stosunków Międzynarodowych, Wpływ wojny na Bliskim Wschodzie na Afrykę Subsaharyjską, 04.2026, <https://share.google/fcL0ZFJEjN7HfMRc>

⁹² Defence24, Operacja Epic Fury, 28.02.2026, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/operacja-epic-fury>

⁹³ INSS (The Institute for National Security Studies), Operation Roaring Lion—Initial Insights, 08.03.2026, https://www.inss.org.il/social_media/operation-roaring-lion-initial-insights/

⁹⁴ Britannica, 2026 Iran War, <https://www.britannica.com/event/2026-iran-war>

⁹⁵ Britannica, 2026 Iran War, <https://www.britannica.com/event/2026-iran-war>

⁹⁶ Britannica, 2026 Iran War, <https://www.britannica.com/event/2026-iran-war>

⁹⁷ Britannica, 2026 Iran War, <https://www.britannica.com/event/2026-iran-war>

⁹⁸ Wyborcza.pl, Trump twierdzi, że wojnie z Iranem osiągnął "ogromny sukces". To nieprawda, 06.05.2026, <https://wyborcza.pl/7,75399,32772706,trump-twierdzi-ze-wojnie-z-iranem-osiagnal-ogromny-sukces.html>

⁹⁹ Zachód.pl, Amerykańskie dowództwo o operacji Epic Fury, 04.03.2026, <https://zachod.pl/1433946/amerykanskie-dowodztwo-o-operacji-epic-fury/>

14 czerwca 2026 r. USA oraz Iran podpisały ramowe porozumienie o zawieszeniu broni. Jednak już na przełomie czerwca i lipca wznowiono obustronne ataki.^{[100][101]} Dodatkowo, do rozpoczęcia ataków doszło również na innym szlaku handlowym w regionie Bliskiego Wschodu – jemeńscy Huti, współpracujący z Iranem, ogłosili blokadę szlaku przez Morze Czerwone i ostrzelali saudyjskie statki.^[102] Pod koniec lipca 2026 r. Stany Zjednoczone ogłosiły kolejną rundę negocjacji.^[103]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA W WYBRANYCH REGIONACH

Prowincja Sistan i Beludżystan (jeden z najbiedniejszych regionów w Iranie) zamieszkiwana jest przez mniejszość etniczną Beludżów, która w przeciwieństwie do dominującej w kraju gałęzi szyitów praktykuje islam sunnicki. Beludżowie, którzy zamieszkują tereny należące do Pakistanu, Iranu i Afganistanu, domagają się większej autonomii. Region ten, jest miejscem sporadycznych starć między irańskimi siłami bezpieczeństwa a separatystami należącymi do mniejszości Beludżów. Są to m.in. takie organizacje, jak: **Jaish al-Adl / Jaysh al-Adl (Armia Sprawiedliwości)**^{[104][105]}, **Ansar al Furqan**.^[106] Powyższe organizacje są odpowiedzialne za akty przemocy na terenie Iranu. Celem ich działań są przede wszystkim członkowie irańskich służb bezpieczeństwa i inni przedstawiciele władz kraju.^{[107][108][109][110][111][112]}

Od początku 2023 r. do października 2025 r. Jaish al-Adl / Jaysh al-Adl (Armia Sprawiedliwości) przeprowadziła w prowincji Sistan i Beludżystan 50 ataków, w których zginęło 145 osób (w tym 141 funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa).^[113] W tym samym czasie Ansar al Furqan doprowadziła do śmierci 23 funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa (w 14 atakach) w dwóch prowincjach Sistan i Beludżystan oraz Hormozgan.^[114]

Napięcia w prowincji Sistan i Beludżystan doprowadziły na początku 2024 r. do przesilenia w relacjach z Pakistanem. 16 stycznia Iran przeprowadził atak na siedzibę

¹⁰⁰ New York Times, Iran War Enters 6th Month and a Period of Greater Uncertainty, 27.07.2026, <https://www.nytimes.com/2026/07/27/us/politics/iran-war-timeline.html>

¹⁰¹ RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), US Strikes Multiple Sites In Iran Hours After Trump Vows To Hit 'Hard', 08.07.2026, <https://www.rferl.org/a/us-strikes-iran-trump-threat/33799674.html>

¹⁰² ISW (Institut for the Study of War), Iran Update Special Report, 23.07.2026, <https://understandingwar.org/research/middle-east/iran-update-special-report-july-23-2026/>

¹⁰³ Business Insider, Najbliższe dni mogą okazać się decydujące dla kierowców. Trwają poufne negocjacje, 27.07.2026, <https://businessinsider.com.pl/finanse/iran-i-oman-negocjuja-chodzi-o-wznowienie-zeglugi/4qtwqhb>

¹⁰⁴ Dawna Jundallah, która w 2012 r. zmieniła nazwę na Jaysh al-Adl (JAA), jest sunnicką grupą bojową z siedzibą w irańskiej prowincji Sistan-Beludżystan. Counter Terrorist Guide, Jaysh al-Adl (formerly Jundallah), 10.2022, https://www.dni.gov/nctc/terrorist_groups/jaa.html

¹⁰⁵ RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), What Is Jaish Al-Adl, The Separatist Group Targeting Iranian Forces?, 11.04.2024, <https://www.rferl.org/a/iran-jaish-al-adl-baluch-separatists/32901542.html>

¹⁰⁶ Sunnicka organizacja bojowa z Beludżystanu, działająca w powstaniu w Sistanie i Beludżystanie, uznana przez Iran za organizację terrorystyczną. Wikipedia, Ansar Al-Furqan, https://en.wikipedia.org/wiki/Ansar_Al-Furqan

¹⁰⁷ Jamestown Foundation, Iran's Fuel Smuggling Paranoia in the Baluchistan Border Region; Terrorism Monitor Volume: 19 Issue: 5, 12.03.2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2049635.html>

¹⁰⁸ RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Iran Hangs Ethnic Baluchi At Center Of UN Pleas For 'Review', 30.01.2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2044433.html>

¹⁰⁹ Bertelsmann Stiftung, BTI 2020 Country Report Iran, 29.04.2020, <https://www.ecoi.net/en/document/2029485.html>

¹¹⁰ The Defence Post, Al-Qaeda linked Ansar al-Furqan claims deadly car bombing in Iran's southeast port city Chabahar, 06.12.2018, <https://thedefensepost.com/2018/12/06/iran-car-bomb-chabahar-sistan-and-balochistan/>

¹¹¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, , data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹¹² TVN24, Atak na posterunek. Nie żyją funkcjonariusze sił bezpieczeństwa, 11.11.2024, <https://tvn24.pl/swiat/iran-kolejny-zamach-nie-zyja-czlonkowie-sil-bezpieczenstwa-st8174078>

¹¹³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, Atakujący: Jaish al-Adl / Jaysh al-Adl, , data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹¹⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, Atakujący: Ansar al Furqan, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Jaish al-Adl, znajdującej się na terytorium Pakistanu w prowincji Beludżystan, około 50 km od irańsko-pakistańskiej granicy. Teheran nie podał szczegółów, informując jedynie, że jego siły zniszczyły dwie siedziby grupy. Atak miał być odwetem za zamach, którego dokonali bojownicy Jaish al-Adl w grudniu 2023 r., na posterunku policji irańskiej w graniczącej z Iranem prowincji Sistan i Beludżystan, powodując śmierć 11 policjantów.^[115]

W ramach akcji odwetowej Pakistan ostrzelał terytorium Iranu, celując z kolei w bazy nielegalnej organizacji **Baloch Liberation Army (BLA)**, domagającej się secesji regionu Beludżystanu od Pakistanu. Następnie nieznani sprawcy zabili 9 Pakistańczyków, pracujących w warsztacie w miejscowości Sarawan w irańskim Beludżystanie.^[116] Ostatecznie jednak dyplomaci Iranu i Pakistanu odbyli serię spotkań, zapewniając się o wzajemnej przyjaźni. Oba kraje zgodziły się na deeskalację działań, podkreślając, iż ich wspólnym celem są jedynie nielegalne ugrupowania zbrojne na terenie Beludżystanu oraz walka z terroryzmem i separatyzmem w regionie.^[117]

Inne zagrożenia. W Iranie niebezpieczne jest **pogranicze: irańsko-irackie** (występuje tam duże zagrożenie atakami terrorystycznymi, konfliktami etnicznymi i często dochodzi do starć wojsk irańskich z bojówkami kurdyjskimi), **irańsko-afgańskie i irańsko-pakistańskie**, gdzie również dochodzi do starć (ostrzałów i bombardowań) przemytników narkotyków i bandytów ze służbami irańskimi.^{[118][119][120]} Sytuacja jest szczególnie niestabilna w miastach Zahedan, Zabol i Mirjaweh.^[121]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

W dostępnych źródłach nie znaleziono informacji, aby Iran oficjalnie ogłosił którykolwiek ze stanów nadzwyczajnych: stan wojenny, stan wyjątkowy, operacja specjalna (w sensie formalnego ogłoszenia przez państwo), czy ogólnokrajowa godzina policyjna. Natomiast praktyka władz w latach 2025–2026 wskazuje na faktyczne wprowadzenie środków o charakterze quasi-wojennym, bez ich formalnego ogłoszenia w formie ustawodawczej.^[122]

Od stycznia 2026 r. – z powodu ogólnokrajowych niepokojów społecznych – władze irańskie znacznie rozszerzyły obecność sił bezpieczeństwa w wielu miastach (szczególnie w regionach kurdyjskich), zaostrzając kontrolę, aby zapobiec dalszym protestom, co określane jest przez Irańczyków jako "de facto godzina policyjna". Ograniczona jest komunikacja telefoniczna. Doszło także do wyłączenia internetu. Aktualnie w Iranie wszechobecne są patrole i punkty kontrolne oraz zwiększona

¹¹⁵ Onet, Iran obudził uśpiony od pół wieku konflikt, 20.01.2024, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/goraco-na-linii-iran-pakistan-najpowazniejsza-eskalacja-jaka-pamietam/j4dw8kq>

¹¹⁶ Voice of Asia, Gunmen Kill 9 People in Iran Near Pakistan Border, 27.01.2024, <https://www.voanews.com/a/gunmen-kill-9-people-in-iran-near-pakistan-border/7459760.html>

¹¹⁷ Nikkei Asia, Pakistan and Iran patch up ties but militants poised to play spoilers, 30.01.2024, <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Pakistan-and-Iran-patch-up-ties-but-militants-poised-to-play-spoilers>

¹¹⁸ Government of Canada, Iran travel advice, 15.01.2026, <https://travel.gc.ca/destinations/iran>

¹¹⁹ UK Home Office, Foreign travel advice – Iran, 12.03.2025, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>

¹²⁰ DFAT (Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade), Smartraveller Iran, 27.01.2026, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

¹²¹ UK Home Office, Foreign travel advice – Iran, 12.03.2025, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>

¹²² Amnesty International, Iran: Authorities unleash heavily militarized clampdown to hide protest massacres, 23.01.2026, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2026/01/iran-authorities-unleash-heavily-militarized-clampdown-to-hide-protest-massacres/>

obecność policji i wojska w ośrodkach miejskich, szczególnie w dużych miastach.^{[123][124][125]}

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED, w Iranie w wyniku różnego rodzaju incydentów związanych z naruszeniem bezpieczeństwa zginęło łącznie: w 2024 r. – 192 cywilów, natomiast do 10 października 2025 r. – 284.^[126] Najwięcej cywilów straciło życie w wyniku ataków Sił Zbrojnych Izraela, Sił Zbrojnych Iranu, służb bezpieczeństwa Iranu oraz członków niezidentyfikowanych ugrupowań zbrojnych.^[127]

Niestety nie udało się dotrzeć do danych ACLED dotyczących liczby ofiar śmiertelnych wśród ludności cywilnej Iranu w 2026 r.

Jednakże, według bazy Statista, podczas ogólnokrajowych, trwających 50 dni protestów antyrządowych w Iranie w 2026 r. zginęło łącznie ponad 7 tys. osób (według ACLED, w styczniu 2026 r. w trakcie protestów śmierć poniosło ogółem, tzn. nie tylko cywilów, ponad 27 tys. osób, a według innych źródeł nawet 40 tys. osób). Wśród ofiar znajdowało się ponad 200 osób poniżej 18. roku życia. Zdecydowaną większość zabitych stanowili protestujący – niemal 6,5 tys. osób.^{[128][129]}

Dodatkowo, od ponad tysiąca do kilku tysięcy cywilów poniosło śmierć w wyniku rozpoczętych w lutym 2026 r. nalotów sił zbrojnych USA i Izraela na Iran (w ramach operacji: „Epic Fury” (USA) / „Roaring Lion” (Izrael)). Najbardziej wiarygodne, szacunki wskazują na **około 1 200–3 749** ofiar cywilnych, przy czym niektóre źródła podają wyższe wartości w zależności od przyjętej perspektywy czasowej.^{[130][131][132][133]}

¹²³ The Media Line, Despite Martial Law, Iranian Protesters Determined To Battle Regime, 27.01.2026, <https://themedialine.org/top-stories/despite-martial-law-iranian-protesters-prepare-to-return-to-the-streets/>

¹²⁴ Iran International, 'De facto curfew': residents describe tightened security in Iran, 14.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601148255>

¹²⁵ Iran Human Rights, At Least 3,428 Protesters Killed in Iran; Serious Risk of Protester Executions, 14.01.2026, <https://iranhr.net/en/articles/8529/>

¹²⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹²⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹²⁸ Statista, Number of Iranian individuals killed during the anti-government protests in 2026, by status, 02.2026, December 28, 2025 to February 15, 2026, https://www.statista.com/statistics/1659655/iran-number-of-fatalities-during-the-anti-government-protests/?srsltid=AfmBOopf0ooBIQ4bUWYLBbStf8F8PEFYfjgVlcGk6VvgGxy_Z6sdwptb

¹²⁹ Iran Human Rights, Over 200 Schoolchildren Killed by Security Forces in Iran: 'They've Effectively Massacred an Entire School' 12.02.2026, <https://iranhumanrights.org/2026/02/over-200-schoolchildren-killed-by-security-forces-in-iran-theyve-effectively-massacred-an-entire-school/>

¹³⁰ UN OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), 16.04.2026, <https://www.unocha.org/publications/report/iran-islamic-republic/islamic-republic-iran-humanitarian-update-no-03-16-april-2026>

¹³¹ Time, 503 Women, 413 Children, 91 Health Workers, 9 Journalists: These Are the Civilians Who Have Been Killed in the Iran War, 27.04.2026, <https://time.com/article/2026/04/21/iran-war-civilians-killed/>

¹³² MissileStrikes, Iran War Casualties by Country, 21.05.2026, <https://missilestrikes.com/casualties-tracker/>

¹³³ Military Spend, Iran War Casualties Tracker, 21.04.2026, <https://militaryspend.org/iran-war-casualties>

Przypadki ofiar raportowano we wszystkich najbardziej dotkniętych prowincjach, przy czym **najwyższe liczby odnotowano w Teheranie, Hormozganie oraz Isfahanie.**^[134]

W lipcu 2026 r. źródła irańskie podały, że w trakcie ostatniej rundy ataków zginęło 53 cywilów, w tym troje dzieci, a co najmniej 590 zostało rannych.^[135]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

Iran w ostatnich latach doświadcza wzmożonej aktywności militarnej, napędzanej napięciami z Izraelem, Stanami Zjednoczonymi, rywalami regionalnymi, a także spowodowanej rozwojem swojego programu nuklearnego.^[136] 18 stycznia 2024 r. armia Pakistanu ostrzelała przy użyciu dronów 7 celów we wsiach Dezak, Haghabad i Shamsar w pobliżu miasta Saravan (Sistan i Beludżystan). Celem ataku było ugrupowanie separatystyczne Beludżów, BLA (Armia Wyzwolenia Beludżystanu). W wyniku ataku zginęło 9 Pakistańczyków, pracowników migrujących, w tym 4 dzieci i 2 kobiety. Atak był odpowiedzią na wcześniejszy ostrzał prowincji Beludżystanu w Pakistanie przez siły zbrojne Iranu.^{[137][138]}

„Wojna dwunastodniowa”

W nocy z 12 na 13 czerwca 2025 r. Izrael rozpoczął na terytorium Iranu operację wojskową „Powstający lew” („*Rising Lion*”). Chociaż izraelskie uderzenia były ściśle ukierunkowane i precyzyjne, zginęło lub zostało rannych wielu cywilów. Trwające 12 dni (wojna dwunastodniowa) izraelskie naloty na Iran spowodowały co najmniej 5 665 ofiar, w tym 1 190 zabitych (według ACLED było wśród nich około 440 cywilów) i 4 475 rannych.^{[139][140]} Irańskie Ministerstwo Zdrowia ogłosiło nieco niższą liczbę ofiar operacji Izraela: 5 356 do 24 czerwca 2025 r. (610 ofiar śmiertelnych i 4 746 rannych).^[141]

Wśród najbardziej śmiertelnych incydentów było uderzenie w więzienie Evin, gdzie przetrzymywanych jest wielu dysydentów politycznych. Atak zabił ponad 70 osób, w tym personel, więźniów i odwiedzających członków rodziny.^[142]

¹³⁴ UN OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), 16.04.2026, <https://www.unocha.org/publications/report/iran-islamic-republic/islamic-republic-iran-humanitarian-update-no-03-16-april-2026>

¹³⁵ Middle East Eye, Fifty three Iranian civilians killed since renewed US attacks in June, 22.07.2026, <https://www.middleeasteye.net/live-blog/live-blog-update/fifty-three-iranian-civilians-killed-renewed-us-attacks-june>

¹³⁶ The Indian Express, Iran-US Tensions News Live Updates: 'If US attacks, it will turn into regional conflict', warns Khamenei, 02.02.2026, <https://indianexpress.com/article/world/us-news/iran-protests-united-states-live-updates-iran-open-to-talks-with-us-10504579>

¹³⁷ UK Home Office, Foreign travel advice – Iran, 12.03.2025, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>

¹³⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

¹³⁹ HRANA, Twelve Days Under Fire: A Comprehensive Report on the Iran-Israel War, 28.06.2025, <https://www.en-hrana.org/twelve-days-under-fire-a-comprehensive-report-on-the-iran-israel-war/>

¹⁴⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Q&A | Twelve days that shook the region: Inside the Iran-Israel war, <https://acleddata.com/qa/qa-twelve-days-shook-region-inside-iran-israel-war>

¹⁴¹ HRANA, Twelve Days Under Fire: A Comprehensive Report on the Iran-Israel War, 28.06.2025, <https://www.en-hrana.org/twelve-days-under-fire-a-comprehensive-report-on-the-iran-israel-war/>

¹⁴² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Q&A | Twelve days that shook the region: Inside the Iran-Israel war, <https://acleddata.com/qa/qa-twelve-days-shook-region-inside-iran-israel-war>

Podczas fali izraelskich ataków w Teheranie i kilku innych miastach zginęło co najmniej jedenastu czołowych naukowców nuklearnych w kraju, a także członków ich rodzin i sąsiadów (udokumentowana liczba ofiar śmiertelnych – co najmniej 60).^[143]

Operacja „Epicka Furia” oraz „Ryczący Lew”

Kampania militarna rozpoczęta 28 lutego 2026 r. przez Stany Zjednoczone i Izrael przeciwko Iranowi spowodowała **około 1 200–3 749** ofiar cywilnych.^{[144][145][146][147]} Wśród ofiar znalazło się m.in. 168 dziewcząt zabitych w wyniku uderzenia w szkołę podstawową Shajareh Tayyebah w Minab 28 lutego. Ponadto ponad 1 110 osób zostało hospitalizowanych.^[148]

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

W okresie od początku 2024 r. do października 2025 r. członkowie organizacji Jaish al-Adl (Armia Sprawiedliwości) zabili około 4 osoby cywilne:

- 22 lutego 2025 r. członkowie Jaish al-Adl zabili jedną osobę w mieście Zahedan (Sistan i Beludżystan),^[149]
- w lipcu 2025 r. co najmniej dziewięć osób zginęło w zbrojnym ataku ww. grupy na budynek sądu w niespokojnej prowincji Sistan i Beludżystan, w tym 60-letnia kobieta, 3 napastników oraz 3 żołnierzy. Kolejne 22 osoby zostały ranne.^{[150][151]}

Nie udało się znaleźć informacji o działaniach partyzanckich innych organizacji w ww. okresie w Iranie, których ofiarami śmiertelnymi byłiby cywile.

DZIAŁANIA ODWETOWE

Dostępne źródła informacji wskazują, że w ostatnim czasie dochodziło do działań odwetowych sił bezpieczeństwa Iranu wobec ludności cywilnej, tj.: systematycznych przeszukań domów, masowych, arbitralnych aresztowań i zatrzymań, pozaprawnych lub arbitralnych zabójstw i egzekucji, przymusowych przemieszczeń ludności wynikających z przemocy oraz zastraszania. Do zdarzeń tego typu dochodziło w szczególności w sytuacji masowych protestów (patrz dalej) oraz wspomnianych

¹⁴³ HRANA, Twelve Days Under Fire: A Comprehensive Report on the Iran-Israel War, 28.06.2025, <https://www.en-hrana.org/twelve-days-under-fire-a-comprehensive-report-on-the-iran-israel-war/>

¹⁴⁴ UN OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), 16.04.2026, <https://www.unocha.org/publications/report/iran-islamic-republic/islamic-republic-iran-humanitarian-update-no-03-16-april-2026>

¹⁴⁵ Time, 503 Women, 413 Children, 91 Health Workers, 9 Journalists: These Are the Civilians Who Have Been Killed in the Iran War, 27.04.2026, <https://time.com/article/2026/04/21/iran-war-civilians-killed/>

¹⁴⁶ MissileStrikes, Iran War Casualties by Country, 21.05.2026, <https://missilestrikes.com/casualties-tracker/>

¹⁴⁷ Military Spend, Iran War Casualties Tracker, 21.04.2026, <https://militaryspend.org/iran-war-casualties>

¹⁴⁸ UN OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Escalation in the Middle East and Beyond: The Humanitarian Response, 27.03.2026, <https://www.unocha.org/publications/report/iran-islamic-republic/escalation-middle-east-and-beyond-humanitarian-response>

¹⁴⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, atakujący: Jaish al-Adl, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁵⁰ DW, Iran: At least 9 killed in attack on courthouse, 26.07.2025, <https://www.dw.com/en/iran-at-least-9-killed-in-attack-on-courthouse/a-73421304>

¹⁵¹ US News, Nine Killed in Courthouse Attack in Iran's Sistan-Baluchestan Province, Iranian Media Report, 26.07.2025, <https://www.usnews.com/news/world/articles/2025-07-26/courthouse-attacked-in-irans-baluchistan-province-iranian-media-reports>

wcześniej interwencji zewnętrznych.^{[152][153][154][155]} W trakcie 12-dniowej wojny (czerwiec 2025 r.) irańskie siły bezpieczeństwa aresztowały około 21 tysięcy osób. Władze przeprowadziły brutalną falę represji, opierając się w dużej mierze na donosach. Miało to na celu zdławienie wszelkich nastrojów antywojennych oraz powstrzymanie potencjalnych wystąpień antyrządowych w obliczu otwartego konfliktu.^{[156][157][158][159]}

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

Atak amerykańsko-izraelski na Iran, do którego doszło na początku 2026 r. miał według doniesień objąć 190 dystryktów w 20 prowincjach, powodując zniszczenia infrastruktury miejskiej, w tym domów, placówek ochrony zdrowia, szkół oraz zakładów odsalania wody, jak również doprowadził do masowych przemieszczeń ludności w poszukiwaniu bezpieczeństwa. Dodatkowym zagrożeniem stał się toksyczny „czarny deszcz” spowodowany uderzeniami w składy ropy naftowej, który stworzył poważne krótkoterminowe i długoterminowe zagrożenia zdrowotne, w tym dla kobiet w ciąży.^[160]

Prawie 40 razy USA i Izrael uderzyły bezpośrednio w obiekty cywilne, albo dlatego, że irańskie siły bezpieczeństwa tymczasowo je przekształciły w obiekty wojskowe, albo dlatego, że pełniły podwójne funkcje cywilno-wojskowe np. uniwersyteckie obiekty badawcze albo firmy i obszary przemysłowe, w których produkcja cywilna pokrywała się z funkcjami bezpieczeństwa państwa. Izraelskie Siły Obronne uderzyły również w inne zakłady produkcyjne, w tym dwie największe irańskie fabryki stali, zarządzane przez Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej.^[161]

Iran aktualnie doświadcza głębokiego kryzysu humanitarnego – miliony obywateli tego kraju zmagają się z dotkliwym niedoborem wody oraz żywności z powodu wieloletniego systematycznego złego zarządzania państwem i degradacji środowiska. Teheran, miasto liczące 10 mln mieszkańców, stoi na krawędzi „Dnia Zero” – momentu, w którym zasoby wody mogą ulec całkowitemu wyczerpaniu –

¹⁵² OHCHR (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights), Iranian civilians caught between ongoing armed hostilities and repression that has reached unprecedented levels, which may amount to crimes against humanity, UN Fact-Finding Mission says, 11.03.2026, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2026/03/iranian-civilians-caught-between-ongoing-armed-hostilities-and-repression>

¹⁵³ The Guardian, Disappeared bodies, mass burials and '30,000 dead': what is the truth of Iran's death toll?, 27.01.2026, <https://www.theguardian.com/global-development/2026/jan/27/iran-protests-death-toll-disappeared-bodies-mass-burials-30000-dead>

¹⁵⁴ HRW (Human Rights Watch), Iran: Tsunami of Arbitrary Arrests, Enforced Disappearances, 24.01.2026, <https://www.hrw.org/news/2026/02/24/iran-tsunami-of-arbitrary-arrests-enforced-disappearances>

¹⁵⁵ Bankier.pl, Już ponad 50 tys. aresztowanych w Iranie po antyrządowych protestach, 02.08.2026, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Juz-ponad-50-tys-aresztowanych-w-Iranie-po-antyrzadowych-protestach-9078742.html>

¹⁵⁶ PAP (Polska Agencja Prasowa), Iran. W trakcie 12-dniowej wojny z Izraelem policja zatrzymała 21 tys. osób, 12.08.2025, <https://www.pap.pl/aktualnosci/iran-w-trakcie-12-dniowej-wojny-z-izraelem-policja-zatrzymala-21-tys-osob>

¹⁵⁷ Reuters, Iran says it arrested 21,000 'suspects' during 12-day war with Israel, 12.08.2025, <https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-says-it-arrested-21000-suspects-during-12-day-war-with-israel-2025-08-12/>

¹⁵⁸ Iran International, Iran police say 21,000 arrested after public tip-offs during 12-day war, 12.08.2025, <https://www.iranintl.com/en/202508127422>

¹⁵⁹ EuroNews, Iran says it detained 21,000 'suspects' during the 12-day conflict with Israel, 12.08.2025, <https://www.euronews.com/2025/08/12/iran-says-it-detained-21000-suspects-during-the-12-day-conflict-with-israel>

¹⁶⁰ UN OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Escalation in the Middle East and Beyond: The Humanitarian Response, 27.03.2026, <https://www.unocha.org/publications/report/iran-islamic-republic/escalation-middle-east-and-beyond-humanitarian-response>

¹⁶¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Iran: Where and how US-Israeli strikes are harming civilians, 02.04.2026, <https://acleddata.com/report/iran-where-and-how-us-israeli-strikes-are-harming-civilians>

susza trwa już szósty rok z rzędu, a kluczowe zbiorniki wodne są na rekordowo niskim poziomie.^[162]

Inflacja cen żywności przekracza 60%, a około 40% irańskiej populacji żyje na granicy skrajnego ubóstwa. W ostatnich miesiącach setki tysięcy osób zostało usuniętych z list osób otrzymujących dotacje, co zmusiło rodziny do wyeliminowania z diety niektórych produktów. Wielu Irańczyków nie ma obecnie dostępu do najbardziej podstawowych środków do życia: czystej wody pitnej i odpowiedniego żywienia.^[163]

Kryzys ten nastąpił w sytuacji długotrwałej niestabilności gospodarczej oraz strukturalnych słabości irańskiego systemu ochrony zdrowia i zabezpieczenia społecznego, wynikających z dekad sankcji nałożonych na ten kraj. Presja inflacyjna, ograniczone możliwości pozyskiwania leków i wyrobów medycznych oraz czynniki środowiskowe, takie jak niedobór wody, już wcześniej nadwyrężyły odporność instytucjonalną. Konflikt zbrojny przyspieszył degradację systemu zdrowia. Kobiety, dzieci, uchodźcy oraz grupy społecznie marginalizowane aktualnie ponoszą nieproporcjonalnie wysokie koszty, co dodatkowo pogłębia istniejące nierówności w dostępie do opieki.^[164]

Uszkodzenia szpitali i infrastruktury krytycznej, przerwy w dostawie prądu, niedobory paliwa, zakłócenia łańcuchów dostaw czy ewakuacja personelu – mogą dodatkowo paraliżować działanie usług dializ, opieki neonatologicznej, leczenia onkologicznego, położnictwa ratunkowego oraz terapii chorób przewlekłych.^[165] Operacja „Epic Fury” doprowadziła także do poważnego kryzysu w leczeniu chorób przewlekłych, opiece nad matką i noworodkiem, kontroli chorób zakaźnych oraz w dostępie do usług z zakresu zdrowia psychicznego.^[166]

Zagrożenia dla cywilów nie wynikają wyłącznie z zewnętrznej eskalacji. Warunki wojenne nasiliły represje państwowe. Aresztowania trwają, internet pozostaje zamknięty, a władze nadal ostrzegają, że wszelkie antyrządowe wystąpienia zostaną stłumione siłą. Miliony Irańczyków znajdują się w podwójnym zagrożeniu, między zewnętrznym atakiem a wewnętrznym przymusem.^[167]

¹⁶² World Refugee Council, World Refugee & Migration Council Statement on the Humanitarian and Democratic Crisis in Iran, 15.01.2026, <https://wrmcouncil.org/es/news/statement/world-refugee-migration-council-statement-on-the-humanitarian-and-democratic-crisis-in-iran/>

¹⁶³ World Refugee Council, World Refugee & Migration Council Statement on the Humanitarian and Democratic Crisis in Iran, 15.01.2026, <https://wrmcouncil.org/es/news/statement/world-refugee-migration-council-statement-on-the-humanitarian-and-democratic-crisis-in-iran/>

¹⁶⁴ Science Direct, Iran's humanitarian crisis: war, legality, and the erosion of population health, 04.2026, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666776226000682>

¹⁶⁵ Science Direct, Iran's humanitarian crisis: war, legality, and the erosion of population health, 04.2026, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666776226000682>

¹⁶⁶ Science Direct, Iran's humanitarian crisis: war, legality, and the erosion of population health, 04.2026, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666776226000682>

¹⁶⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Iran: Where and how US-Israeli strikes are harming civilians, 02.04.2026, <https://acleddata.com/report/iran-where-and-how-us-israeli-strikes-are-harming-civilians>

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

W zamachu terrorystycznym, do którego doszło 3 stycznia 2024 r. w Kermanie, zginęło ok. 100 osób, a ponad 200 zostało rannych. Atak został uznany za najbardziej krwawy po 1979 r. Miał on miejsce w okolicach cmentarza, na którym jest pochowany gen. Kassem Sulejmani. Doszło tam do podwójnej eksplozji w trakcie uroczystości upamiętniających śmierć generała, kiedy na cmentarzu przebywały tłumy ludzi. Irańskie służby bezpieczeństwa aresztowały 11 osób podejrzanych o udział w zamachu.^{[168][169]} Do zorganizowania ataku przyznało się **Państwo Islamskie Prowincja Chorasán (Islamic State Khorasan Province, ISKP)**.^[170]

Nie zaleziono informacji na temat podobnych zamachów terrorystycznych w ostatnim czasie.

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

W Iranie dochodzi do pozaprawnych zabójstw dokonywanych zarówno przez nielegalne ugrupowania, jak i podmioty państwowe. Od początku 2024 r. do chwili obecnej w Iranie odnotowano wiele odizolowanych przypadków przemocy oraz pozaprawnych zabójstw, których ofiarami była ludność cywilna. Ich sprawcami byli funkcjonariusze irańskiej policji, sił zbrojnych, Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej, jak również członkowie niezidentyfikowanych grup zbrojnych.^[171]

Działania irańskich służb bezpieczeństwa

Według bazy danych ACLED, w wyniku działań irańskich sił bezpieczeństwa, od początku 2024 r. do października 2025 r., śmierć poniosło co najmniej 180 osób cywilnych.^[172]

Przykłady:

- 29 stycznia 2024 r. doszło do wybuchu ładunku wybuchowego podłożonego przez członków Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej we wsi Kalagan, w wyniku której zginęły 3 osoby (afgańscy robotnicy),

¹⁶⁸ Defence24, Zamach w Iranie a groźba regionalizacji konfliktu [ANALIZA], 04.01.2024, <https://defence24.pl/geopolityka/zamach-w-iranie-a-grozba-regionalizacji-konfliktu-analiza>

¹⁶⁹ PAP (Polska Agencja Prasowa), Atak terrorystyczny w Iranie. Aresztowano podejrzanych, 05.01.2024, <https://www.pap.pl/aktualnosci/atak-terrorystyczny-w-iranie-aresztowano-podejrzanych>

¹⁷⁰ DFAT (Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade), Smartraveller Iran, 27.01.2026, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

¹⁷¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: Siły zbrojne Iranu, Policja Iranu, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁷² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: Siły zbrojne Iranu, Policja Iranu, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

- 15 września 2024 r. Straż Graniczna otworzyła ogień w kierunku rolników zmierzających do swojej farmy w pobliżu irańsko-pakistańskiej granicy w wiosce Rish Pish e Bala (Sistan i Beludżystan), zabijając 2 osoby,
- 4 grudnia 2024 r. mina lądowa podłożona przez Strażników Rewolucji Islamskiej eksplodowała przy granicy irańsko-pakistańskiej w regionie Padgi (Sistan i Beludżystan), zabijając 3 osoby,
- 31 grudnia 2024 r. w wyniku eksplozji ładunku wybuchowego ulokowanego przez członków Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej, do której doszło w pobliżu wioski Kalagan (Sistan i Beludżystan) zginęło 5 afgańskich cywilów,
- 17 lipca 2025 r. strażnicy pilnujący obiektu wojskowego otworzyli ogień do dwóch przejeżdżających pojazdów w mieście Khomeyn (Markazi), zabijając 4 cywilów,
- 22 czerwca 2025 r. dwie osoby zostały zabite w trakcie akcji policji w Eslamabad (Kerman).^[173]

Szczególnie dużą grupę wśród osób zabitych przez siły bezpieczeństwa (głównie siły zbrojne i Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej) stanowili Beludżowie, zajmujący się przemytem, kurierzy transgraniczni oraz afgańscy uchodźcy.^{[174][175]}

W 2025 r. i 2026 r. organizacje zajmujące się prawami człowieka oraz niezależne media udokumentowały bardzo liczne przypadki zabójstw ludności cywilnej dokonanych przez irańskie siły bezpieczeństwa, zwłaszcza w okresie ogólnokrajowych protestów, które nasiliły się od końca 2025 r. i trwały na początku 2026 r. (patrz dalej).

Kurierzy transgraniczni. W ciągu ostatnich siedmiu lat (od 2019 do 2025 r.) 1 319 kurdyjskich **kurierów/tragarzy transgranicznych (kolbars)** zostało rannych, a 367 z nich straciło życie. Dodatkowo, spośród wszystkich przypadków, 1 280 incydentów (76%) miało miejsce w wyniku bezpośredniego ostrzału przez siły wojskowe.^[176] W 2024 r. odnotowano co najmniej 60 przypadków pozaprawnych zabójstw tragarzy, przy czym 22 z poszkodowanych to były osoby poniżej 18 roku życia.^{[177][178][179]} W 2025 r. zabitych i rannych zostało co najmniej 70 tragarzy przygranicznych, z czego większość poniosła śmierć z powodu ostrzału sił wojskowych.^[180]

¹⁷³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: Siły zbrojne Iranu, Policja Iranu, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁷⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: Siły zbrojne Iranu, Policja Iranu, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁷⁵ Amnesty International, The State of the World's Human Rights; Iran 2024, 29.04.2025, <https://www.amnesty.org/en/location/middle-east-and-north-africa/middle-east/iran/report-iran/>

¹⁷⁶ Iran Wire, Kolbar Deaths in Iran's West Rise 15% in 2024, 59 Killed, 06.01.2025, <https://iranwire.com/en/news/137812-kolbar-deaths-in-irans-west-rise-15-in-2024-59-killed/>

¹⁷⁷ Iran Wire, Kolbar Deaths in Iran's West Rise 15% in 2024, 59 Killed, 06.01.2025, <https://iranwire.com/en/news/137812-kolbar-deaths-in-irans-west-rise-15-in-2024-59-killed/>

¹⁷⁸ Rudaw, 57 kolbars killed by Iranian forces in 2024: Watchdog, 19.01.2025, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/19012025>

¹⁷⁹ SHAFAG, Deadly borders: 60+ Kurdish kolbars killed, 280+ injured since 2024, 25.03.2025, <https://shafaq.com/en/Kurdistan/Deadly-borders-60-Kurdish-kolbars-killed-280-injured-in-2024>

¹⁸⁰ Kolbar News, Kolbar casualties in 2025; 70 Kolbars killed and injured 76% due to direct gunfire by military forces, 01.01.2026, <https://en.kolbarnews.com/kolbar-casualties-in-2025-70-kolbars-killed-and-injured-76-due-to-direct-gunfire-by-military-forces/>

Beludżowie. Według bazy danych ALCED, od początku 2024 r. do października 2025 r. miało miejsce wiele pojedynczych incydentów z udziałem irańskich służb bezpieczeństwa, których ofiarami byli Beludżowie. Większość zdarzeń została odnotowana w prowincji Sistan i Beludżystan.^[181]

Przykłady:

- 22 marca 2024 r. członkowie sił zbrojnych Iranu zabili dwóch Beludżów szmuglujących benzynę w pobliżu Qaleh Ganj (Kerman),
- 15 września 2024 r. Straż Graniczna zastrzeliła 2 rolników (Beludżów) w pobliżu wioski Rish Pish e Bala (Sistan i Beludżystan). Według oficjalnego oświadczenia, ww. mieli być członkami Armii Sprawiedliwości,
- 19 grudnia 2024 r. pocisk wystrzelony w dom w wiosce Murtan (Sistan i Beludżystan) spowodował śmierć 3 Beludżów (włączając w to kobietę),^[182]
- 25 lutego 2025 r. zginął 5-letni chłopiec, a jego matka straciła nienarodzone dziecko, gdy irańskie siły bezpieczeństwa otworzyły ogień do pojazdu, którym jechała rodzina. Do zdarzenia doszło w Iranshahr (Sistan i Beludżystan),^[183]
- 30 czerwca 2025 r. patrol Basidż otworzył ogień do pojazdu w pobliżu Khash (Sistan i Beludżystan), którym jechały osoby podejrzane o szmugiel narkotyków. W ataku zginęło 2 Beludżów,
- 4 września 2025 r. wybuch miny podłożonej przez członków Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej, do którego doszło w Mirjaveh (Sistan i Beludżystan) spowodował śmierć dwóch farmerów – Beludżów.^[184]

Afgańscy uchodźcy. Według bazy danych ACLED, od początku 2024 r. do października 2025 r. członkowie służb bezpieczeństwa Iranu zabili co najmniej 34 Afgańczyków.^[185]

Podczas ostatnich ogólnokrajowych protestów w Iranie zginęło z rąk członków służb bezpieczeństwa kilku migrantów afgańskich – część z nich uczestniczyła w demonstracjach wraz z obywatelami Iranu, inni zaś zostali postrzeleni pomimo braku jakiegokolwiek bezpośredniego zaangażowania w protesty.^[186]

Działania niezidentyfikowanych ugrupowań zbrojnych

¹⁸¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: Siły zbrojne Iranu, Policja Iranu, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁸² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: Siły zbrojne Iranu, Policja Iranu, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁸³ Iran International, Five-year-old killed by security forces in Iran's restive southeast, 26.02.2025, <https://www.iranintl.com/en/202502262255>

¹⁸⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: Siły zbrojne Iranu, Policja Iranu, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁸⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: Siły zbrojne Iranu, Policja Iranu, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁸⁶ Iran International, Afghan migrants among those killed in Iran protests, 30.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601309374>

Zagrożeniem dla cywilów są również niezidentyfikowane organizacje zbrojne i siły militarne. Według danych ALCED, w wyniku ich działań od początku 2024 r. do października 2025 r. zginęły co najmniej 42 osoby cywilne.^[187]

Przykłady:

- 26 stycznia 2024 r. w wyniku ostrzału przez niezidentyfikowanych napastników zginęło 9 osób. Do zdarzenia doszło w wiosce Sirkan (Sistan i Beludżystan),
- 17 lipca 2024 r. nieznani sprawcy zamordowali 3 wyznawców sufizmu w Saqqez (Kurdystan),^[188]
- 18 stycznia 2025 r. uzbrojony mężczyzna otworzył ogień w Pałacu Sprawiedliwości – Sądzie Najwyższym w Teheranie, zabijając 3 osoby.^[189]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

W Iranie okresowo dochodzi do eskalacji demonstracji i protestów, głównie o podłożu społecznym oraz politycznym. Zdarza się, że przybierają gwałtowną postać.^[190] 28 grudnia 2025 r. doszło do wybuchu w Iranie największych demonstracji od czasu rewolucji islamskiej w 1979 r., które szybko rozprzestrzeniły się na cały kraj. Demonstracje rozpoczęły się w Teheranie, głównie wśród kupców oraz pracowników Wielkiego Bazaru w Teheranie, reagujących na poważny kryzys gospodarczy, gwałtowny wzrost cen i załamanie kursu waluty. Pod koniec grudnia 2025 r. irański rial spadł do najniższego historycznego poziomu w stosunku do dolara amerykańskiego (około 1,4 mln riali za dolara), wywierając ogromną presję na społeczeństwo, w tym kupców.^{[191][192]} W pierwszym dniu protestów, 28 grudnia 2025 r., kupcy i pracownicy bazarów w Teheranie zamknęli swoje sklepy i protestowali w centralnych częściach miasta.^[193] Protesty szybko rozprzestrzeniły się na inne irańskie miasta, nabierając antyrządowego charakteru.^[194] Przekształciły się w masowe, ogólnokrajowe demonstracje uliczne wzywające do likwidacji Republiki Islamskiej. Protestujący domagali się fundamentalnych zmian i przejścia do nowego

¹⁸⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: niezidentyfikowane ugrupowania zbrojne, niezidentyfikowane siły militarne, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁸⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: niezidentyfikowane ugrupowania zbrojne, niezidentyfikowane siły militarne, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁸⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, Atakujący: niezidentyfikowane ugrupowania zbrojne, niezidentyfikowane siły militarne, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁹⁰ DFAT (Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade), Smartraveller Iran, 27.01.2026, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

¹⁹¹ Sky News, Why are people protesting in Iran? Everything you need to know, 19.01.2026, <https://news.sky.com/story/why-are-people-protesting-in-iran-everything-you-need-to-know-13490639>

¹⁹² Stimson, Why the Latest Iran Protests Started in the Tehran Bazaar, 27.01.2026, <https://www.stimson.org/2026/why-the-latest-iran-protests-started-in-the-tehran-bazaar/>

¹⁹³ Iran Protests Timeline, <https://iranproteststimeline.com/>

¹⁹⁴ Stimson, Why the Latest Iran Protests Started in the Tehran Bazaar, 27.01.2026, <https://www.stimson.org/2026/why-the-latest-iran-protests-started-in-the-tehran-bazaar/>

systemu rządów, który szanuje prawa obywateli.^[195] Według misji ONZ w Iranie, protesty dotarły do wszystkich 31 prowincji Iranu.^[196]

Władze Iranu odpowiadały bezprecedensowymi represjami wobec demonstrantów. Siły bezpieczeństwa zaczęły używać gazu łzawiącego, przemocy oraz ostrej amunicji, aby rozprościć protestujących, co skutkowało przypadkami śmierci i poważnymi obrażeniami wśród osób uczestniczących w protestach.^[197] Odnotowano także liczne aresztowania.^[198] Znaczna część zatrzymanych to były bardzo młode osoby w tym nastolatki (15–17-latkowie).^{[199][200]}

Po wyłączeniu dostępu do internetu, władze dopuściły się masakry protestujących, przede wszystkim w dniach 8 i 9 stycznia 2026 r., kiedy liczba ofiar śmiertelnych wzrosła do tysięcy.^[201] 8 stycznia siły bezpieczeństwa, w tym Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej (IRGC), Basidż i agenci ubrani po cywilnemu, otrzymali rozkazy strzelania na oślep z użyciem ostrej amunicji, broni krótkiej i broni wojskowej, a także atakowania protestujących nożami i maczetami.^{[202][203]} Na ulicach większości irańskich miast pojawiły się pojazdy opancerzone i ciężko uzbrojone jednostki Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej (IRGC), m.in. brygady imama Alego.^{[204][205]} Do największych represji doszło w Karadż w prowincji Alborz.^[206]

10 stycznia 2026 r. prokurator generalny ogłosił, że wszyscy protestujący są moharebeh („wrogami Boga”), co pociąga za sobą karę śmierci.^[207] Władze zapowiedziały „brak litości” dla protestujących, nazywając ich „terrorystami” (również przestępstwo zagrożone karą śmierci).^[208]

17 stycznia 2026 r. „The Sunday Times” doniósł, że sieć irańskich lekarzy obliczyła, „co najmniej 16,5–18 tys.” ofiar śmiertelnych protestów (a 330 tys. osób zostało rannych). 20 stycznia Międzynarodowe Centrum Praw Człowieka poinformowało, że co najmniej 43 tys. osób zostało zabitych, ponad 350 tys. rannych, a ponad 10 tys. oślepionych w wyniku stosowania podobnej taktyki, jak podczas protestów w 2022 r. 22 stycznia Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. Praw Człowieka w Iranie stwierdził, że liczba zabitych cywilów może przekroczyć 20 tys., natomiast NewsNation oszacował,

¹⁹⁵ Amnesty International, What happened at the protests in Iran?, 26.01.2026, <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2026/01/what-happened-at-the-protests-in-iran/>

¹⁹⁶ Amnesty International, What happened at the protests in Iran?, 26.01.2026, <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2026/01/what-happened-at-the-protests-in-iran/>

¹⁹⁷ Amnesty International, What happened at the protests in Iran?, 26.01.2026, <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2026/01/what-happened-at-the-protests-in-iran/>

¹⁹⁸ Iran Protests Timeline, <https://iranproteststimeline.com/>

¹⁹⁹ Iran Protests Timeline, <https://iranproteststimeline.com/>

²⁰⁰ Iran Protests Timeline, <https://iranproteststimeline.com/>

²⁰¹ Amnesty International, What happened at the protests in Iran?, 26.01.2026, <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2026/01/what-happened-at-the-protests-in-iran/>

²⁰² Centre for Human Rights in Iran, 30.01.2026, <https://iranhumanrights.org/2026/01/unreported-atrocities-eyewitnesses-detail-massive-and-deadly-state-crackdown-against-protesters-in-irans-provincial-cities-2/>

²⁰³ Iran International, Iran using Iraqi militias to help crush protests, sources say, 07.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601071907>

²⁰⁴ The Media Line, Despite Martial Law, Iranian Protesters Determined To Battle Regime, 27.01.2026, <https://themedialine.org/top-stories/despite-martial-law-iranian-protesters-prepare-to-return-to-the-streets/>

²⁰⁵ Iran International, 'De facto curfew': residents describe tightened security in Iran, 14.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601148255>

²⁰⁶ Iran Human Rights, At Least 3,428 Protesters Killed in Iran; Serious Risk of Protester Executions, 14.01.2026, <https://iranhr.net/en/articles/8529/>

²⁰⁷ Iran Human Rights, At Least 3,428 Protesters Killed in Iran; Serious Risk of Protester Executions, 14.01.2026, <https://iranhr.net/en/articles/8529/>

²⁰⁸ FDD (Foundation for Defence of Democracies), Iran's Executions Have Not Stopped, 20.01.2026, <https://www.fdd.org/analysis/2026/01/28/irans-executions-have-not-stopped/>

że liczba ofiar śmiertelnych „jest bliższa 30 tys.”,^{[209][210][211]} a nawet ok. 40 tys. ludzi (dane z 28 stycznia 2026 r.).^[212]

Dodatkowo pojawiły się informacje o przypadkach stosowania przemocy psychicznej oraz seksualnej wobec aresztowanych demonstrantów. Zatrzymanym często odmawiano informacji o ich miejscu zatrzymania i poddawano ich różnym nadużyciom. Obejmowały one groźby egzekucji i „zainscenizowane” egzekucje, a także tortury fizyczne i psychiczne, w celu zmuszenia ich do złożenia zeznań. Według ogólnodostępnych źródeł informacji, wielu zatrzymanych, z których znaczną część stanowili nastolatki i młodzi dorośli różnej płci, zostało poddanych przemocy seksualnej lub groźbom napaści seksualnej, lub gwałtu zbiorowego.^{[213][214][215][216][217]}

Dane dotyczące liczby zatrzymań osób protestujących różnią się z powodu przerw w dostępie do internetu i braku aktualnych informacji na temat wydarzeń, ale szacunki w ogólnodostępnych źródłach sugerują, że w samym styczniu 2026 r. aresztowano około 27 tys. osób.^[218]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Irański krajobraz przestępczy obejmuje nieliczne, ale znaczące przypadki grup o charakterze mafijnym. Jednym z bardziej znanych aktorów jest Kartel **Zindashti**, który jest powiązany z przestępstwami, takimi jak handel narkotykami, zabójstwa i porwania dysydentów, działając głównie przy wsparciu wpływowych osobistości politycznych.^[219] Działalność przestępcza w Iranie jest prowadzona głównie przez podmioty państwowe. W szczególności członkowie Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej posiadają powiązania z organizacjami przestępczymi i terrorystycznymi, zarówno w kraju, jak i poza nim. Uważa się, że podmioty państwowe w Iranie są zaangażowane w handel ludźmi i narkotykami, w tym kokainą, heroiną i narkotykami syntetycznymi, a także w przemyt ropy naftowej i inne przestępstwa związane z zasobami nieodnawialnymi. W ostatnich latach zatarła się również granica między sprzedażą broni przez państwo a handlem bronią.^[220]

Siatki przestępcze działające w kraju mają swoje siedziby głównie w Teheranie, a także we wschodnich i zachodnich prowincjach. Sieci te zazwyczaj specjalizują się

²⁰⁹ Iran Protests Timeline, <https://iranproteststimeline.com/>

²¹⁰ Sky News, Why are people protesting in Iran? Everything you need to know, 19.01.2026, <https://news.sky.com/story/why-are-people-protesting-in-iran-everything-you-need-to-know-13490639>

²¹¹ The Media Line, Despite Martial Law, Iranian Protesters Determined To Battle Regime, 27.01.2026, <https://themedialine.org/top-stories/despite-martial-law-iranian-protesters-prepare-to-return-to-the-streets/>

²¹² FDD (Foundation for Defence of Democracies), Iran's Executions Have Not Stopped, 20.01.2026, <https://www.fdd.org/analysis/2026/01/28/irans-executions-have-not-stopped/>

²¹³ The Guardian, Teenager among Iranian protesters sexually assaulted in custody, rights group says, 19.01.2025, <https://www.theguardian.com/global-development/2026/jan/19/iran-protesters-teenager-sexually-assaulted-in-custody-rights-group>

²¹⁴ New York Post, Iranian protesters, including teen, sexually assaulted by security forces, human rights group says, 19.01.2025, <https://nypost.com/2026/01/19/world-news/iranian-protesters-sexually-assaulted-by-security-forces-human-rights-group-says/>

²¹⁵ Amnesty International, Iran: Thousands Detained Over Protests At Risk Of Torture, 30.01.2026, <https://www.amnesty.org/en/documents/mde13/0673/2026/en/>

²¹⁶ HENGAW Organisation, Iranian authorities use mock executions and sexual violence to force confessions from protest detainees, 31.01.2026, <https://hengaw.net/en/reports-and-statistics-1/2026/01/article-8>

²¹⁷ Iran Wire, Women Detained in Yazd Say They Were Threatened with Rape in Custody, 06.01.2026, <https://iranwire.com/en/news/147342-women-detained-in-yazd-say-they-were-threatened-with-rape-in-custody/>

²¹⁸ FDD (Foundation for Defence of Democracies), Iran's Executions Have Not Stopped, 20.01.2026, <https://www.fdd.org/analysis/2026/01/28/irans-executions-have-not-stopped/>

²¹⁹ Global Organized Crime Index, Iran, <https://ocindex.net/country/iran>

²²⁰ Global Organized Crime Index, Iran, <https://ocindex.net/country/iran>

w jednym lub dwóch nielegalnych rynkach. Niektóre małe sieci przestępcze współpracują z podobnymi sieciami poza Iranem w celu przemytu i handlu ludźmi i towarami. Poziom przemocy stosowanej przez te siatki przestępcze różni się w zależności od nielegalnej działalności, w którą są zaangażowane, przy czym najbardziej brutalny jest handel heroiną.^[221]

Na obszarach granicznych z Afganistanem i Pakistanem, w tym w prowincji Sistan i Beludżystan oraz prowincji Kerman, na wschód od miasta Bam, działają handlarze narkotyków i bandyci. Regularnie dochodzi tam do gwałtownych incydentów, w tym starć z użyciem broni palnej między siłami bezpieczeństwa a handlarzami narkotyków.^{[222][223]}

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Z informacji zawartych w raporcie amerykańskiego Departamentu Stanu wynika, że obowiązujące w Iranie prawo zapewnia swobodę przemieszczania się, podróży zagranicznych, emigracji i repatriacji obywateli. Rząd ogranicza jednak podróże zagraniczne niektórych przywódców religijnych, członków mniejszości religijnych i naukowców zajmujących się wrażliwymi dziedzinami. Na wielu dziennikarzy, pracowników naukowych, polityków opozycji, obrońców praw człowieka i artystów nałożono zakazy podróżowania za granicę i skonfiskowano ich paszporty.^{[224][225]}

Ograniczenia dotyczą także kobiet, migrantów, byłych więźniów i domniemyanych przeciwników reżimu. Wielu dziennikarzom i działaczom uniemożliwiono opuszczenie kraju. Kobiетom natomiast nie wolno odwiedzać niektórych publicznych miejsc, a paszport umożliwiający wyjazd za granicę mogą uzyskać wyłącznie za zgodą ojców lub mężów.^{[226][227]}

Aktualnie z powodu trwających w Iranie protestów wszelki ruch, komunikacja itp. są pod ścisłą kontrolą rządu.^{[228][229]}

²²¹ Global Organized Crime Index, Iran, <https://ocindex.net/country/iran>

²²² DFAT (Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade), Smartraveller Iran, 27.01.2026, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

²²³ Global Organized Crime Index, Iran, <https://ocindex.net/country/iran>

²²⁴ DFAT (Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade), Country Information Report Iran, 14.05.2025, <https://www.ecoi.net/en/document/2029778.html>

²²⁵ USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Iran, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107731.html>

²²⁶ DFAT (Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade), Country Information Report Iran, 14.05.2025, <https://www.ecoi.net/en/document/2029778.html>

²²⁷ USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Iran, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107731.html>

²²⁸ The Media Line, Despite Martial Law, Iranian Protesters Determined To Battle Regime, 27.01.2026, <https://themedialine.org/top-stories/despite-martial-law-iranian-protesters-prepare-to-return-to-the-streets/>

²²⁹ Iran International, 'De facto curfew': residents describe tightened security in Iran, 14.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601148255>

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Irańczycy korzystają z możliwości przemieszczania się, a duża część społeczeństwa migruje z prowincji do dużych miast w poszukiwaniu zatrudnienia. Iran jest krajem, w którym przeważa ludność miejska (77% populacji), dlatego dominującym modelem migracji wewnętrznych w Iranie jest migracja miejsko-miejska. Chociaż poziom migracji ze wsi do miast nie jest wysoki (współczynnik tempa urbanizacji: wynosi 1,32%) liczba mieszkańców miast stopniowo wzrasta.^{[230][231]} Dzieje się tak jednak nie tylko z powodu migracji do miast, ale również w związku z przekształcaniem obszarów wiejskich w miasta lub integrowaniem obszarów wiejskich z ośrodkami miejskimi.^[232]

Relokacja wewnętrzna jest znacznie łatwiejsza dla mężczyzn oraz rodzin niż dla samotnych kobiet, które mogą spotkać z tego powodu trudności urzędowe i społeczne (zwłaszcza w regionach wiejskich).^[233] Zameężne kobiety nie mogą podróżować poza granice kraju bez uprzedniej zgody swoich mężów.^[234] Z tego powodu, w przypadku rodzin, mężczyźni zazwyczaj jako pierwsi migrują do miast, starając się znaleźć zatrudnienie.^[235]

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

W Iranie, gdy zaczął się atak Izraela w czerwcu 2025 r., tysiące Irańczyków próbowało uciec ze stolicy i innych dużych miast w kierunku północnych prowincji graniczących z Morzem Kaspijskim. Prawie 9 mln ludzi wyjechało samochodami z dużych miast, zwłaszcza Teheranu.^[236]

Ataki Stanów Zjednoczonych i Izraela na początku 2026 r. doprowadziły do tymczasowego przemieszczenia nawet 3,2 mln osób na terytorium Iranu.^[237] Według danych z marca 2026 r., od 600 tys. do 1 mln irańskich gospodarstw domowych zostało tymczasowo przesiedlonych na terytorium Iranu w wyniku trwającego konfliktu. Większość z nich opuściła Teheran oraz inne duże ośrodki miejskie, kierując się na północ kraju oraz na obszary wiejskie w poszukiwaniu bezpieczeństwa.^[238]

Uchodźcy i osoby wewnętrznie przesiedlone w Iranie borykają się z nakładającymi się na siebie kryzysami humanitarnymi. Zdecydowana większość z nich mieszka w przeludnionych obszarach miejskich i podmiejskich lub w nieformalnych osiedlach,

²³⁰ UNFPA (United Nations Population Fund), Internal Migration And Urbanization In Iran With Emphasis On The Period Of 2011-2016, 10.2018, <https://iran.unfpa.org/en/publications/internal-migration-and-urbanization-iran-emphasis-period-2011-2016>

²³¹ Carnegie Europe, How the EU Can Help Iran Tackle Water Scarcity, <https://carnegieeurope.eu/2022/07/07/how-eu-can-help-iran-tackle-water-scarcity-pub-87281>

²³² UNFPA (United Nations Population Fund), Internal Migration And Urbanization In Iran With Emphasis On The Period Of 2011-2016, 10.2018, <https://iran.unfpa.org/en/publications/internal-migration-and-urbanization-iran-emphasis-period-2011-2016>

²³³ DFAT (Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade), Smartraveller Iran, 27.01.2026, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>

²³⁴ USDOS (US Department of State), Country Reports on Human Rights Practices 2021 – Iran, 12.04.2022, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/iran>

²³⁵ Carnegie Europe, How the EU Can Help Iran Tackle Water Scarcity, <https://carnegieeurope.eu/2022/07/07/how-eu-can-help-iran-tackle-water-scarcity-pub-87281>

²³⁶ Al Jazeera, Visualising 12 days of the Israel-Iran conflict, 26.01.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/26/visualising-12-days-of-the-israel-iran-conflict>

²³⁷ CFR (Council for Foreign Relations), The Iran War Is Breaking Global Humanitarian Aid Efforts, 12.03.2026, <https://www.cfr.org/articles/the-iran-war-is-breaking-global-humanitarian-aid-efforts>

²³⁸ UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), UNHCR: Up to 3.2 million Iranians temporarily displaced in Iran as conflict intensifies, 12.03.2026, <https://www.unhcr.org/news/press-releases/unhcr-3-2-million-iranians-temporarily-displaced-iran-conflict-intensifies>

gdzie panują niepewne warunki mieszkaniowe i są narażeni na ograniczony dostęp do czystej wody, sanitariatów oraz silne uzależnieni od nisko płatnej, nieformalnej pracy, co naraża ich na skrajną podatność na inflację, brak bezpieczeństwa żywnościowego i wyzysk.^[239]

UCHODŹCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Uchodźcy. W okresie od 3 marca do 14 maja 2026 r. odnotowano napływ ponad 246 tys. obywateli Iranu do Turcji. Obecna skala mobilności pozostaje jednak niższa niż przed wybuchem konfliktu. Ponadto, dostępne dane nie pozwalają na jednoznaczne ustalenie, jaka część przybywających pozostawała w Turcji, a jaka powracała następnie do Iranu, co ogranicza możliwość interpretacji tych przepływów jako trwałych wyjazdów. Według powszechnie dostępnych źródeł informacji, w przypadku wielu obywateli Iranu korzystających z 90-dniowego ruchu bezwizowego w ramach reżimu krótkoterminowego pobytu, mobilność ta może odzwierciedlać rutynowe aktywności – takie jak turystyka, tranzyt w celu odbycia lotu czy wizyty rodzinne – bądź mieć charakter ostrożnościowy i tymczasowy, związany z oceną bieżącej sytuacji w Iranie.^[240] W okresie od 28 lutego do 15 kwietnia 2026 r. władze Armenii zarejestrowały około 18 300 wjazdów oraz 17 500 wyjazdów obywateli Iranu przez przejście graniczne w Agaraku. Dostępne dane wskazują na utrzymującą się regularność dwukierunkowego ruchu transgranicznego, bez oznak istotnego wzrostu liczby przyjazdów.^[241]

Według danych monitoringu granicznego IOM-UNHCR, do 14 maja na terytorium Pakistanu wjechało od 1 marca około 11 800 obywateli Iranu, głównie przez przejście graniczne Taftan. Ruch ten ma w przeważającej mierze charakter rutynowy i związany jest z działalnością handlową lub wizytami rodzinnymi. UNHCR kontynuuje monitorowanie sytuacji.^[242]

Nie zaobserwowano masowych przemieszczeń ludności między Irakiem a Iranem związanych z trwającym konfliktem. Obywatele Iranu mogą wjeżdżać do Iraku na podstawie obowiązujących procedur wizowych, a dotychczasowy ruch graniczny pozostaje zgodny z typowymi wzorcami mobilności – obejmującymi m.in. handel transgraniczny czy korzystanie z niezawodnych usług telekomunikacyjnych – i nie wskazuje na przepływy o charakterze uchodźczym. Ogólna sytuacja na granicach pozostaje dynamiczna.^[243]

W Azerbejdżanie lądowe przejścia graniczne pozostają zamknięte z uwagi na obowiązujące ograniczenia zdrowia publicznego, z wyjątkiem ruchu towarowego;

²³⁹ World Refugee Council, World Refugee & Migration Council Statement on the Humanitarian and Democratic Crisis in Iran, 15.01.2026, <https://wrmcouncil.org/es/news/statement/world-refugee-migration-council-statement-on-the-humanitarian-and-democratic-crisis-in-iran/>

²⁴⁰ UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Operational Data Portal, Middle East Situation, Middle East Situation, https://data.unhcr.org/en/situations/middle_eastern

²⁴¹ UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Operational Data Portal, Middle East Situation, Middle East Situation, https://data.unhcr.org/en/situations/middle_eastern

²⁴² UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Operational Data Portal, Middle East Situation, Middle East Situation, https://data.unhcr.org/en/situations/middle_eastern

²⁴³ UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Operational Data Portal, Middle East Situation, Middle East Situation, https://data.unhcr.org/en/situations/middle_eastern

w szczególnych przypadkach mogą być dopuszczane ograniczone przekroczenia granicy, w tym ewakuacje obywateli państw trzecich.^[244]

Migranci. Diaspora irańska jest obecna na Bliskim Wschodzie, a także w Europie Zachodniej, Ameryce Północnej i Australii. Oficjalne dane nie są dostępne, jednak uważa się, że od 1950 r. Iran opuściło do 1 mln Irańczyków. Szacuje się, że łącznie z ich potomkami urodzonymi poza Iranem, irańska diaspora może liczyć około 3 mln osób. Mówi się, że około 500 tys. Irańczyków mieszka w regionie metropolitalnym Los Angeles, stąd przydomek „Tehrangeles”, gdzie irańska społeczność jest znana z sukcesów finansowych.^[245]

PODSUMOWANIE

Iran jest konstytucyjną republiką islamską. Nadrzędną władzę w kraju sprawuje przedstawiciel władz religijnych – Najwyższy Przywódca, Ajatollah. Islam szyicki jest oficjalną religią, a prawo islamskie podstawą systemu prawnego w Iranie.

W Iranie jest orzekana oraz wykonywana kara śmierci – są na nią skazywane również osoby nieletnie. Od 2023 r. odnotowuje się rekordowy wzrost liczby egzekucji.

Od 2025 r. Iran jest zaangażowany w międzynarodowy konflikt zbrojny. Terytorium kraju, w tym przede wszystkim irańskie instalacje militarne i służące rozwojowi technologii nuklearnych, są obiektami bezpośrednich ataków bombowych, raketowych i dronowych ze strony sił zbrojnych Izraela i Stanów Zjednoczonych Ameryki. Iran odpowiada na te ataki, uderzając w różnorakie cele na obszarze całego Bliskiego Wschodu, w tym m.in. w okręty płynące w kierunku cieśniny Ormuz lub się w niej znajdujące (starając się sparaliżować transport morski w tym regionie), amerykańskie bazy wojskowe i placówki dyplomatyczne w sąsiednich krajach, a także instalacje naftowe. Fale ataków przeplatają się z okresami zawieszenia broni, w trakcie których toczą się negocjacje. Na napiętą sytuację wynikającą z trwającego konfliktu zbrojnego nakładają się represje wewnętrzne ze strony władz irańskich wobec swoich oponentów. Na terenie Iranu działają ponadto lokalne ugrupowania zbrojne, prowadzące sporadyczne akcje o niskim natężeniu.

Szacowana liczba ofiar cywilnych izraelsko-amerykańskich nalotów na Iran wynosi ok. 4 tys. osób (w ciągu ostatniego roku, tj. od czerwca 2025 r.) na niecałe 100 mln mieszkańców. Obecnie zagrożenie ludności cywilnej masową, nieselektywną przemocą, wynikającą z ww. konfliktu zbrojnego, utrzymuje się na średnim poziomie i nie ma jeszcze cech powszechnego zagrożenia życia lub zdrowia.

²⁴⁴ UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Operational Data Portal, Middle East Situation, Middle East Situation, <https://data.unhcr.org/en/situations/middle-eastern>

²⁴⁵ Integral Human Development, Iran, <https://migrants-refugees.va/country-profile/iran/>

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA

1. ABC, What we know about the Basij, the paramilitary volunteer group cracking down on protesters in Iran, 13.10.2022, <https://www.abc.net.au/news/2022-10-13/what-we-know-about-the-basij-in-iran/101534184>
2. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Aggregated data on Middle East, aktualizacja z 23.05.2026, <https://acleddata.com/aggregated/aggregated-data-middle-east>
3. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
4. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, Atakujący: Jaish al-Adl / Jaysh al-Adl, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
5. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, Atakujący: Ansar al Furqan, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
6. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
7. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, atakujący: Jaish al-Adl, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
8. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, atakujący: Siły zbrojne Iranu, Policja Iranu, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
9. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Iran, atakowani: cywile, atakujący: niezidentyfikowane ugrupowania zbrojne, niezidentyfikowane siły militarne, data od 01.01.2024 do 10.10.2025, dane pobrano 16.10.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
10. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Iran: Where and how US-Israeli strikes are harming civilians, 02.04.2026, <https://acleddata.com/report/iran-where-and-how-us-israeli-strikes-are-harming-civilians>
11. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Q&A | Twelve days that shook the region: Inside the Iran-Israel war, <https://acleddata.com/qa/qa-twelve-days-shook-region-inside-iran-israel-war>
12. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Q&A | Twelve days that shook the region: Inside the Iran-Israel war, <https://acleddata.com/qa/qa-twelve-days-shook-region-inside-iran-israel-war>
13. Al Jazeera, A simple visual guide to Iran and its people, 20.06.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/20/a-simple-visual-guide-to-iran-and-its-people>

14. Al Jazeera, Polls close in Iran's delayed runoff parliamentary election, 11.09.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/09/iranians-head-polls-delayed-runoff-parliamentary-vote-200911072447463.html>
15. Al Jazeera, The real reason Israel attacked Iran, 15.06.2025, <https://www.aljazeera.com/opinions/2025/6/15/the-real-reason-israel-attacked-iran>
16. Al Jazeera, Visualising 12 days of the Israel-Iran conflict, 26.01.2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/26/visualising-12-days-of-the-israel-iran-conflict>
17. Amnesty International, Death Sentences and Executions 2024 [ACT 50/8976/2025], 04.2025, <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2025/04/ACT5089762025ENGLISH.pdf>
18. Amnesty International, Iran: Authorities unleash heavily militarized clampdown to hide protest massacres, 23.01.2026, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2026/01/iran-authorities-unleash-heavily-militarized-clampdown-to-hide-protest-massacres/>
19. Amnesty International, Iran: Over 1,000 people executed as authorities step up horrifying assault on right to life, 26.09.2025, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/09/iran-over-1000-people-executed-as-authorities-step-up-horrifying-assault-on-right-to-life/>
20. Amnesty International, Iran: Thousands Detained Over Protests At Risk Of Torture, 30.01.2026, <https://www.amnesty.org/ru/documents/mde13/0673/2026/en/>
21. Amnesty International, Iran: UN member states must urgently press authorities to halt executions after horrifying increase, 16.10.2025, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/10/iran-un-member-states-must-urgently-press-authorities-to-halt-executions-after-horrifying-increase/>
22. Amnesty International, The State of the World's Human Rights; Iran 2024, 29.04.2025, <https://www.amnesty.org/en/location/middle-east-and-north-africa/middle-east/iran/report-iran/>
23. Amnesty International, What happened at the protests in Iran?, 26.01.2026, <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2026/01/what-happened-at-the-protests-in-iran/>
24. AP News, Iranian missile barrage strikes Israel after deadline Trump announced for ceasefire passes, 01.07.2025, <https://apnews.com/article/israel-iran-war-nuclear-trump-bomber-news-06-23-2025-9e78510c88ccc5e262341f41550609c5>
25. Arab News, Timeline of tensions and hostilities between Israel and Iran, 15.06.2025, <https://www.arabnews.com/node/2604551/middle-east>
26. Bankier.pl, Już ponad 50 tys. aresztowanych w Iranie po antyrządowych protestach, 02.08.2026, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Juz-ponad-50-tys-aresztowanych-w-iranie-po-antyrzadowych-protestach-9078742.html>
27. BBC News Polska, Kim jest Modżtaba Chamenei, nowy najwyższy przywódca Iranu?, 09.03.2026, <https://www.bbc.com/polska/articles/c98q2e910g7o>
28. BBC News, Iran Country Profile, 24.01.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14541327>

29. BBC News, Iran elections: Record low turnout in polls as hardliners win, 04.03.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68467595>
30. BBC News, Reformist Masoud Pezeshkian elected Iran's president, 06.07.2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cx824yl3ln4o>
31. BBC News, What we know about the Iran-Israel ceasefire, 24.06.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/czjk3kxr3zno>
32. Bertelsmann Stiftung, BTI 2020 Country Report Iran, 29.04.2020, <https://www.ecoi.net/en/document/2029485.html>
33. Britannica, 2026 Iran War, <https://www.britannica.com/event/2026-Iran-war>
34. Britannica, Quds Force, <https://www.britannica.com/topic/Quds-Force>
35. Business Insider, Najbliższe dni mogą okazać się decydujące dla kierowców. Trwają poufne negocjacje, 27.07.2026, <https://businessinsider.com.pl/finanse/iran-i-oman-negocjuja-chodzi-o-wznowienie-zeglugi/4qtwqhb>
36. Carnegie Europe, How the EU Can Help Iran Tackle Water Scarcity, <https://carnegieeurope.eu/2022/07/07/how-eu-can-help-iran-tackle-water-scarcity-pub-87281>
37. Centre for Human Rights in Iran, 30.01.2026, <https://iranhumanrights.org/2026/01/unreported-atrocities-eyewitnesses-detail-massive-and-deadly-state-crackdown-against-protesters-in-irans-provincial-cities-2/>
38. Centrum Stosunków Międzynarodowych, Wpływ wojny na Bliskim Wschodzie na Afrykę Subsaharyjską, 04.2026, <https://share.google/fcL0ZFEJEjN7HfMRc>
39. CFR (Council for Foreign Relations), The Iran War Is Breaking Global Humanitarian Aid Efforts, 12.03.2026, <https://www.cfr.org/articles/the-iran-war-is-breaking-global-humanitarian-aid-efforts>
40. Counter Terrorist Guide, Jaysh al-Adl (formerly Jundallah), 10.2022, https://www.dni.gov/nctc/terrorist_groups/jaa.html
41. Death Penalty Information Centre, Iran Hits 1000 Execution Mark, Highest Total in Three Decades, 25.09.2025, <https://deathpenaltyinfo.org/iran-hits-1000-execution-mark-highest-total-in-three-decades>
42. Defence24, Operacja Epic Fury, 28.02.2026, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/operacja-epic-fury>
43. Defence24, Zamach w Iranie a groźba regionalizacji konfliktu [ANALIZA], 04.01.2024, <https://defence24.pl/geopolityka/zamach-w-iranie-a-grozba-regionalizacji-konfliktu-analiza>
44. DFAT (Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade), Smartraveller Iran, 27.01.2026, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/middle-east/iran>
45. DFAT (Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade), Country Information Report Iran, 14.05.2025, <https://www.ecoi.net/en/document/2029778.html>

46. DW, Iran: At least 9 killed in attack on courthouse, 26.07.2025, <https://www.dw.com/en/iran-at-least-9-killed-in-attack-on-courthouse/a-73421304>
47. Dziennik.pl, Kto kłamie w sprawie rozejmu? Iran zaprzecza doniesieniom Izraela o atakach, 24.06.2025, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/9827077,rozejm-nie-przetrwal-nawet-godziny-iran-i-izrael-wrocily-do-wojny.html>
48. Dziennik.pl, Siły zbrojne Iranu. Jakie możliwości ma armia tego kraju?, 15.04.2024, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/9487884,sily-zbrojne-iranu-jakie-mozliwosci-ma-armia-tego-kraju.html>
49. EuroNews, Iran says it detained 21,000 'suspects' during the 12-day conflict with Israel, 12.08.2025, <https://www.euronews.com/2025/08/12/iran-says-it-detained-21000-suspects-during-the-12-day-conflict-with-israel>
50. FDD (Foundation for Defence of Democracies), Iran's Executions Have Not Stopped, 20.01.2026, <https://www.fdd.org/analysis/2026/01/28/irans-executions-have-not-stopped/>
51. Forsal, Wybory parlamentarne w Iranie. Najniższa frekwencja w historii?, 02.03.2024, <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/9446554,wybory-parlamentarne-w-iranie-najnizsza-frekwencja-w-historii.html>
52. Global Fire Power, Iran, 2024, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=iran
53. Global Organized Crime Index, Iran, <https://ocindex.net/country/iran>
54. Government of Canada, Iran travel advice, 15.01.2026, <https://travel.gc.ca/destinations/iran>
55. HENGAW Organisation, Iranian authorities use mock executions and sexual violence to force confessions from protest detainees, 31.01.2026, <https://hengaw.net/en/reports-and-statistics-1/2026/01/article-8>
56. HRANA, Twelve Days Under Fire: A Comprehensive Report on the Iran-Israel War, 28.06.2025, <https://www.en-hrana.org/twelve-days-under-fire-a-comprehensive-report-on-the-iran-israel-war/>
57. HRW (Human Rights Watch), Iran: Tsunami of Arbitrary Arrests, Enforced Disappearances, 24.01.2026, <https://www.hrw.org/news/2026/02/24/iran-tsunami-of-arbitrary-arrests-enforced-disappearances>
58. ICT (International Institute for Counter-Terrorism), Operations "Epic Fury" & "Roaring Lion", 18.03.2026, <https://ict.org.il/operations-epic-fury-roaring-lion/>
59. INSS (The Institute for National Security Studies), Operation Roaring Lion—Initial Insights, 08.03.2026, https://www.inss.org.il/social_media/operation-roaring-lion-initial-insights/
60. Integral Human Development, Iran, <https://migrants-refugees.va/country-profile/iran/>
61. IPU Parline, Iran (Islamic Republic of), <https://data.ipu.org/parliament/IR/IR-LC01/election/IR-LC01-E20240301/>

62. Iran Human Rights, At Least 3,428 Protesters Killed in Iran; Serious Risk of Protester Executions, 14.01.2026, <https://iranhr.net/en/articles/8529/>
63. Iran Human Rights, Over 200 Schoolchildren Killed by Security Forces in Iran: 'They've Effectively Massacred an Entire School' 12.02.2026, <https://iranhumanrights.org/2026/02/over-200-schoolchildren-killed-by-security-forces-in-iran-theyve-effectively-massacred-an-entire-school/>
64. Iran International, 'De facto curfew': residents describe tightened security in Iran, 14.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601148255>
65. Iran International, Afghan migrants among those killed in Iran protests, 30.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601309374>
66. Iran International, Five-year-old killed by security forces in Iran's restive southeast, 26.02.2025, <https://www.iranintl.com/en/202502262255>
67. Iran International, Iran carried out at least 52 executions during protests, rights group says, 16.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601163543>
68. Iran International, Iran police say 21,000 arrested after public tip-offs during 12-day war, 12.08.2025, <https://www.iranintl.com/en/202508127422>
69. Iran International, Iran using Iraqi militias to help crush protests, sources say, 07.01.2026, <https://www.iranintl.com/en/202601071907>
70. Iran Primer, Election Results: Hardliners Gain, Turnout Low, 13.03.2024, <https://iranprimer.usip.org/blog/2024/mar/05/election-results-hardliners-gain-turnout-low>
71. Iran Protests Timeline, <https://iranproteststimeline.com/>
72. Iran Wire, Kolbar Deaths in Iran's West Rise 15% in 2024, 59 Killed, 06.01.2025, <https://iranwire.com/en/news/137812-kolbar-deaths-in-irans-west-rise-15-in-2024-59-killed/>
73. Iran Wire, Women Detained in Yazd Say They Were Threatened with Rape in Custody, 06.01.2026, <https://iranwire.com/en/news/147342-women-detained-in-yazd-say-they-were-threatened-with-rape-in-custody/>
74. ISW (Institute for the Study of War), Explainer: the Iranian Armed Forces, 17.06.2025, <https://understandingwar.org/research/middle-east/explainer-the-iranian-armed-forces/>
75. ISW (Institute for the Study of War), Iran Update Special Report, 23.07.2026, <https://understandingwar.org/research/middle-east/iran-update-special-report-july-23-2026/>
76. ISW (Institute for the Study of War), Iran Update Special Report, June 14, 2025, Morning Edition, 14.06.2025, <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/iran-update-special-report-june-14-2025-morning-edition>
77. ISW (Institute for the Study of War), Iran Update Special Report, June 17, 2025, Evening Edition, 18.06.2025, <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/iran-update-special-report-june-17-2025-evening-edition>

78. Jamestown Foundation, Iran's Fuel Smuggling Paranoia in the Baluchistan Border Region; Terrorism Monitor Volume: 19 Issue: 5, 12.03.2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2049635.html>
79. Kolbar News, Kolbar casualties in 2025; 70 Kolbars killed and injured 76% due to direct gunfire by military forces, 01.01.2026, <https://en.kolbarnews.com/kolbar-casualties-in-2025-70-kolbars-killed-and-injured-76-due-to-direct-gunfire-by-military-forces/>
80. Konflikty.pl, „Naród jak Lwica”: Izrael zaatakował cele w Iranie, zabił głównych irańskich generałów, 13.06.2025, <https://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/narod-jak-lwica-izrael-iran-salami-bagheri/>
81. Middle East Eye, Fifty three Iranian civilians killed since renewed US attacks in June, 22.07.2026, <https://www.middleeasteye.net/live-blog/live-blog-update/fifty-three-iranian-civilians-killed-renewed-us-attacks-june>
82. Military Spend, Iran War Casualties Tracker, 21.04.2026, <https://militaryspend.org/iran-war-casualties>
83. MissileStrikes, Iran War Casualties by Country, 21.05.2026, <https://missilestrikes.com/casualties-tracker/>
84. NBC News, What is Iran's secretive Quds Force?, 03.01.2020, <https://www.nbcnews.com/news/world/who-are-iran-s-secretive-quds-forces-n1110156>
85. NCRI (National Council of Resistance of Iran), Iran: More than 2,200 Executions in 2025 in 97 cities, An Unprecedented High in Khamenei's 37-Year Criminal Rule, 31.12.2025, <https://www.ncr-iran.org/en/news/human-rights/stop-executions-in-iran/iran-marks-more-than-2200-executions-in-2025-unprecedented-high-in-khameneis-37-year-criminal-rule/>
86. New Lines Magazine, The Limited Power of Iran's President, 09.03.2026, <https://newlinesmag.com/argument/the-limited-power-of-irans-president/>
87. New York Post, Iranian protesters, including teen, sexually assaulted by security forces, human rights group says, 19.01.2025, <https://nypost.com/2026/01/19/world-news/iranian-protesters-sexually-assaulted-by-security-forces-human-rights-group-says/>
88. New York Times, Iran War Enters 6th Month and a Period of Greater Uncertainty, 27.07.2026, <https://www.nytimes.com/2026/07/27/us/politics/iran-war-timeline.html>
89. Nikkei Asia, Pakistan and Iran patch up ties but militants poised to play spoilers, 30.01.2024, <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Pakistan-and-Iran-patch-up-ties-but-militants-poised-to-play-spoilers>
90. NYU Law Global Lex, An Overview of the Iranian Legal System, https://www.nyulawglobal.org/globalex/iran_legal_system_research1.html/the-iranian-legal-system
91. OHCHR (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights), Iranian civilians caught between ongoing armed hostilities and repression that has reached unprecedented levels, which may amount to crimes against humanity, UN Fact-Finding Mission says, 11.03.2026,

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2026/03/iranian-civilians-caught-between-ongoing-armed-hostilities-and-repression>

92. OKO.press, Tytoń, Kurdystan, islam, rewolucja. Wszystkie protesty Iranu, 29.01.2023, <https://oko.press/tyton-kurdystan-islam-rewolucja-wszystkie-protesty-iranu>
93. Onet, Dlaczego Iran i Izrael są zaprzysięgłymi wrogami? Wyjaśniamy historię konfliktu, 16.04.2024, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/o-co-chodzi-w-konflikcie-iran-i-izrael-wyjasniamy-historie-konfliktu/4kb7pif>
94. Onet, Iran obudził uśpiony od pół wieku konflikt, 20.01.2024, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/goraco-na-linii-iran-pakistan-najpowazniejsza-eskalacja-jaka-pamietam/j4dw8kq>
95. OSW (Ośrodek Studiów Wschodnich), Atak Izraela na Iran – koniec wojny zastępczej, początek bezpośredniej, 17.06.2025, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2025-06-17/atak-izraela-na-iran-koniec-wojny-zastepczej-poczatek-bezposredniej>
96. PAP (Polska Agencja Prasowa), 100 dni wojny na Bliskim Wschodzie. Kalendarium najważniejszych wydarzeń, 07.06.2026, <https://www.pap.pl/aktualnosci/100-dni-wojny-na-bliskim-wschodzie-kalendarium-najwazniejszych-wydarzen>
97. PAP (Polska Agencja Prasowa), Atak terrorystyczny w Iranie. Aresztowano podejrzanych, 05.01.2024, <https://www.pap.pl/aktualnosci/atak-terrorystyczny-w-iranie-aresztowano-podejrzanych>
98. PAP (Polska Agencja Prasowa), Eksperci: w Iranie przez lata sprzeciwu wobec władz wyklarowało się społeczeństwo obywatelskie, 10.04.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1559301%2Cekspersi-w-iranie-przez-lata-sprzeciwu-wobec-wladz-wyklarowalo-sie>
99. PAP (Polska Agencja Prasowa), Iran, 2019, <https://www.pap.pl/kraje-swiata/iran.html>
100. PAP (Polska Agencja Prasowa), Iran. W trakcie 12-dniowej wojny z Izraelem policja zatrzymała 21 tys. osób, 12.08.2025, <https://www.pap.pl/aktualnosci/iran-w-trakcie-12-dniowej-wojny-z-izraelem-policja-zatrzymala-21-tys-osob>
101. Polityka, Atak Izraela w Katarze miał być demonstracją siły. Skończyło się porażką na wielu płaszczyznach, 14.09.2025, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2314785,1,atak-izraela-w-katarze-mial-byc-demonstracja-sily-skonczylo-sie-porazka-na-wielu-plaszczynach.read>
102. PolsatNews.pl, Nieletni straceni w Iranie. "Karę śmierci wykonano łamiąc międzynarodowe prawo", 30.04.2019, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-04-30/dwaj-nastolatowie-straceni-w-iranie-o-tym-ze-czeka-ich-smierc-dowiedzieli-sie-przed-egzekucja/>
103. Portal Obronny, Izraelski majstersztyk. Jak dokonano operacji „Rising Lion”? [ANALIZA], 13.06.2025, <https://portalobronny.se.pl/polityka-obronna/izraelski-majstersztyk-jak-dokonano-operacji-rising-lion-analiza-aa-gGTp-Rbz3-chWc.html>
104. PWN (Państwowe Wydawnictwo Naukowe), Iran. Historia, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Iran-Historia;4270155.html>

105. Reuters, Iran says it arrested 21,000 'suspects' during 12-day war with Israel, 12.08.2025, <https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-says-it-arrested-21000-suspects-during-12-day-war-with-israel-2025-08-12/>
106. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Iran Hangs Ethnic Baluchi At Center Of UN Pleas For 'Review', 30.01.2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2044433.html>
107. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Iran's Basij Force – The Mainstay Of Domestic Security, 07.12.2008, https://www.rferl.org/a/Irans_Basij_Force_Mainstay_Of_Domestic_Security/1357081.html
108. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), US Strikes Multiple Sites In Iran Hours After Trump Vows To Hit 'Hard', 08.07.2026, <https://www.rferl.org/a/us-strikes-iran-trump-threat/33799674.html>
109. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), What Is Jaish Al-Adl, The Separatist Group Targeting Iranian Forces?, 11.04.2024, <https://www.rferl.org/a/iran-jaish-al-adl-baluch-separatists/32901542.html>
110. Rudaw, 57 kolbars killed by Iranian forces in 2024: Watchdog, 19.01.2025, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/19012025>
111. Rzeczpospolita, Atak Izraela na Iran. Polscy ministrowie uspokajają i zapewniają o gotowości do działań, 13.06.2025, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art42525161-atak-izraela-na-iran-polscy-ministrowie-uspokajaja-i-zapewniaja-o-gotowosci-do-dzialan>
112. Science Direct, Iran's humanitarian crisis: war, legality, and the erosion of population health, 04.2026, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666776226000682>
113. SHAFaq, Deadly borders: 60+ Kurdish kolbars killed, 280+ injured since 2024, 25.03.2025, <https://shafaq.com/en/Kurdistan/Deadly-borders-60-Kurdish-kolbars-killed-280-injured-in-2024>
114. Sky News, What are Iran's military capabilities - and how much of a threat is it?, 15.06.2025, <https://news.sky.com/story/what-are-irans-military-capabilities-and-where-could-it-strike-13115958>
115. Sky News, Why are people protesting in Iran? Everything you need to know, 19.01.2026, <https://news.sky.com/story/why-are-people-protesting-in-iran-everything-you-need-to-know-13490639>
116. Statista, Number of Iranian individuals killed during the anti-government protests in 2026, by status, 02.2026, December 28, 2025 to February 15, 2026, https://www.statista.com/statistics/1659655/iran-number-of-fatalities-during-the-anti-government-protests/?srsltid=AfmBOopf0ooBIQ4bUWYLBbStF8F8PEFVfjgVlcGk6VvgGxy_Z6sdwptb
117. Stimson, Why the Latest Iran Protests Started in the Tehran Bazaar, 27.01.2026, <https://www.stimson.org/2026/why-the-latest-iran-protests-started-in-the-tehran-bazaar/>
118. Strauss Centre for International Security and Law, Strait of Hormuz – Iranian Military, <https://www.strausscenter.org/strait-of-hormuz-iranian-military/>

119. The Defence Post, Al-Qaeda linked Ansar al-Furqan claims deadly car bombing in Iran's southeast port city Chabahar, 06.12.2018, <https://thedefensepost.com/2018/12/06/iran-car-bomb-chabahar-sistan-and-balochistan/>
120. The Guardian, Disappeared bodies, mass burials and '30,000 dead': what is the truth of Iran's death toll?, 27.01.2026, <https://www.theguardian.com/global-development/2026/jan/27/iran-protests-death-toll-disappeared-bodies-mass-burials-30000-dead>
121. The Guardian, Teenager among Iranian protesters sexually assaulted in custody, rights group says, 19.01.2025, <https://www.theguardian.com/global-development/2026/jan/19/iran-protesters-teenager-sexually-assaulted-in-custody-rights-group>
122. The Indian Express, Iran-US Tensions News Live Updates: 'If US attacks, it will turn into regional conflict', warns Khamenei, 02.02.2026, <https://indianexpress.com/article/world/us-news/iran-protests-united-states-live-updates-iran-open-to-talks-with-us-10504579>
123. The Iranian Primer, The Basij Resistance Force, 06.10.2010, <https://iranprimer.usip.org/resource/basij-resistance-force>
124. The Jerusalem Post, Is head of the IRGC's elite Quds Force Esmail Qaani still alive in Iran?, 25.06.2025, <https://www.jpost.com/middle-east/iran-news/article-858988>
125. The Media Line, Despite Martial Law, Iranian Protesters Determined To Battle Regime, 27.01.2026, <https://themedialine.org/top-stories/despite-martial-law-iranian-protesters-prepare-to-return-to-the-streets/>
126. The Straits Times, Iran executed at least 1,500 people in 2025, a 35-year record: Rights group, 01.01.2026, <https://www.straitstimes.com/world/middle-east/iran-executed-at-least-1500-people-in-2025-a-35-year-record-rights-group>
127. The Times of Israel, IDF reveals that it killed six top Iranian military commanders and nine nuclear scientists, 13.06.2025, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-reveals-that-it-killed-six-top-iranian-military-commanders-and-nine-nuclear-scientists/
128. Time, 503 Women, 413 Children, 91 Health Workers, 9 Journalists: These Are the Civilians Who Have Been Killed in the Iran War, 27.04.2026, <https://time.com/article/2026/04/21/iran-war-civilians-killed/>
129. TokFM, "Bardziej radykalny od swojego ojca". Kim jest nowy przywódca Iranu?
130. TVN24, Atak na posterunek. Nie żyją funkcjonariusze sił bezpieczeństwa, 11.11.2024, <https://tvn24.pl/swiat/iran-kolejny-zamach-nie-zyja-czlonkowie-sil-bezpieczenstwa-st8174078>
131. UK Home Office, Foreign travel advice – Iran, 12.03.2025, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iran>
132. UN OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), 16.04.2026, <https://www.unocha.org/publications/report/iran-islamic-republic/islamic-republic-iran-humanitarian-update-no-03-16-april-2026>,
133. UN OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Escalation in the Middle East and Beyond: The Humanitarian

Response, 27.03.2026, <https://www.unocha.org/publications/report/iran-islamic-republic/escalation-middle-east-and-beyond-humanitarian-response>

134. UNFPA (United Nations Population Fund), Internal Migration And Urbanization In Iran With Emphasis On The Period Of 2011-2016, 10.2018, <https://iran.unfpa.org/en/publications/internal-migration-and-urbanization-iran-emphasis-period-2011-2016>
135. UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Operational Data Portal, Middle East Situation, Middle East Situation, https://data.unhcr.org/en/situations/middle_eastern
136. UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), UNHCR: Up to 3.2 million Iranians temporarily displaced in Iran as conflict intensifies, 12.03.2026, <https://www.unhcr.org/news/press-releases/unhcr-3-2-million-iranians-temporarily-displaced-iran-conflict-intensifies>
137. United Against Nuclear Iran, The Quds Force, <https://www.unitedagainstnucleariran.com/report/quds-force>
138. United States Institute of Peace, Iran Primer, The Basij Resistance Force, 06.10.2010, <https://iranprimer.usip.org/resource/basij-resistance-force>
139. US News, Nine Killed in Courthouse Attack in Iran's Sistan-Baluchestan Province, Iranian Media Report, 26.07.2025, <https://www.usnews.com/news/world/articles/2025-07-26/courthouse-attacked-in-irans-baluchistan-province-iranian-media-reports>
140. USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Iran, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107731.html>
141. USDOS (US Department of State), Country Reports on Human Rights Practices 2021 – Iran, 12.04.2022, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/iran>
142. Voice of Asia, Gunmen Kill 9 People in Iran Near Pakistan Border, 27.01.2024, <https://www.voanews.com/a/gunmen-kill-9-people-in-iran-near-pakistan-border/7459760.html>
143. War Power Iran, Regional Defence Review 2026, <https://www.warpoweriran.com/>
144. Warsaw Institute, Irańska scena polityczna, 24.06.2021, <https://warsawinstitute.org/pl/iranska-scena-polityczna/>
145. Wikipedia, 2024 Iranian legislative election, https://en.wikipedia.org/wiki/2024_Iranian_legislative_election
146. Wikipedia, Administrative divisions of Iran, https://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_Iran
147. Wikipedia, Ansar Al-Furqan, https://en.wikipedia.org/wiki/Ansar_Al-Furqan
148. Wordometer, Iran Population, 2026, <https://www.worldometers.info/world-population/iran-population/>

- 149.** World Refugee Council, World Refugee & Migration Council Statement on the Humanitarian and Democratic Crisis in Iran, 15.01.2026, <https://wrmcouncil.org/es/news/statement/world-refugee-migration-council-statement-on-the-humanitarian-and-democratic-crisis-in-iran/>
- 150.** Wyborcza.pl, Trump twierdzi, że wojnie z Iranem osiągnął "ogromny sukces". To nieprawda, 06.05.2026, <https://wyborcza.pl/7,75399,32772706,trump-twierdzi-ze-wojnie-z-iranem-osiagnal-ogromny-sukces.html>
- 151.** Zachód.pl, Amerykańskie dowództwo o operacji Epic Fury, 04.03.2026, <https://zachod.pl/1433946/amerykanskie-dowodztwo-o-operacji-epic-fury/>